

ЮофшIэнкIэ къалэжьигыгъэхэр аритыжьигыгъэх

Адыгэ Республикэм и Лышхъуэ ТхакIущынэ Аслъан къэралыгъо ыкIи республикэ тын лъапIэхэр къызфагъэшъошагъэхэм ахэр къэзыу-шыхъатырэ тхылъхэмрэ бгъэхалъхъэхэмрэ тыгъуасэ аритыжьигыгъэх.

— Республикэм иэкономикэ хэбхоньгъэхэр ышIынхэмкIэ, ыпкIэ лыкIотэнымкIэ Юофышхо зэрэшъушIэрэм фэшI тышгъуфэраз, — къылуагъ ТхакIущынэ Аслъан къызэрэуагъо игъэхэм закыфигъазэзэ. — Шъуигъэхъагъэхэм тапэки къащымыкIэу, шIуагъуэ щыIэ пстэури къыжъудэхъунэу, Адыгеим ыкIи зэдытие Урысыем шъуафэлэжъэнэу шъуфэсэю.

Урысые Федерацием и Президент унашгъоу ышIыгъэм диштэу сабийхэм япIунрэ унагъом имэхъанэ гъэпытэгъэ-нымрэ зилахышIу хэлъхэ Виктор Панковымрэ Нина Панковамрэ къафагъэшъошэгъэ орденэу «Родительская Слава» зыфиIорэр республикэм ипашэ аритыжьигыгъ.

АР-м и Лышхъуэ иунашгъокIэ «Адыгеим и Щытхъуэхэ» зыфиIорэ медалыр афагъэшъошагъ муниципальнэ гъэпсыкIэ зилэ «ТэхъутэмыкIое районым» иадминистрацие ипашэ иапэрэ гуадзэу Ярахмед Ярахмедовымрэ зэлухыгъэ Iахъзэхэлъ обществэу «Автовокзалхэм ыкIи пассажир автостанциехэм яобъединение» игенеральнэ пашэу Къэтбамбэт Исмахьилэрэ. АР-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ изаслуженнэ ЮофышIэ хъугъэ Теуцожь районым имуниципальнэ унитарнэ предприятиеу «Муниципальнэ аптекэм» ипашэу Джэндэрэ Дарихъан. АР-м мэхъэмкIэ и ГъэIорышIапIэ иотдел ипашэу Болэкъо Аслъанчэрые «АР-м изаслуженнэ мэхъэмкIэ» зыфиIорэ щытхъуцIэр иЮофшIэнкIэ къылэжьигыгъ. Экономикэм хэбхоньгъэхэр ышIынхэм иIахэ зэрэхэлъым ыкIи илъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыриIэу Юоф

зеришIэрэм афэшI «АР-м изаслуженнэ экономист» зыфиIорэ щытхъуцIэр фагъэшъошагъ республикэм иэкономикэ хэбхоньгъэмрэ сатыумрэкIэ и Министертвэ иотдел ипашэу Хъакъунэ Фатимэ. Цыфхэм яфитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгеим щыIэ Анатолий Осокинымрэ АР-м и Лышхъуэрэ министрэхэм я Кабинетрэ яправовой гъэIоры-

шIапIэ ипашэу Хъоткъо Саныетрэ «АР-м изаслуженнэ юрист» зыфиIорэ щытхъуцIэр къалэжьигыгъ. «Цыфхэр социальнэу хъумэгъэхэмкIэ АР-м изаслуженнэ ЮофышIэ» зыфиIорэр къыфагъэшъошагъ АР-м ЮофшIэнымрэ социальнэ хэбхоньгъэмрэкIэ и Министертвэ иотдел ипашэу Абрэдж Нэфсэт. Искусствэм изегъэушъом-бгъун яIахэ зэрэхашIыхъэрэм

фэшI щытхъуцIэу «АР-м изаслуженнэ артист» зыфиIорэр афагъэшъошагъ эстрадэм иартистэу Дзыбэ Мыхъамэт, АР-м и Къэралыгъо филармоние ирежиссерэу Хъупэ Фаинэ, эстрадэм иартистэу Эльдэрэ Айдэмыр.

Джащ фэдэу журналистикэм ылъэныкъокIэ 2012-рэ илъэсым зэхашэгъэ зэнэкъокъум текIо-ныгъэр къыщыдэзыхыгъэ рес-

публикэ гъэзетэу «Советскэ Адыгеим» икорреспондентэу Александр Данильченкэмрэ телерадиокомпаниеу «Адыгеим» икорреспондентэу Константин Байновымрэ АР-м и Лышхъуэ ишIухъафтын Юоф-тхъабзэм щаратыжьигыгъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.
Сурэтыр А. Гусевым тыри-хыгъ.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Илъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыриIэу Юоф зэрашIэрэм, IэпIэсэныгъэ ин зэрэхэлъым ыкIи гъэхъагъэхэр зэрашIыхэрэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ афагъэшъошагъ:

— **Талэкъо Нуриет Батырбий ыпхъум**, Мыекъопэ пивэшI заводым ибухгалтер шъхъалэ;

— **Джамырзэ Римэ Мухъарбий ыпхъум**, Мыекъопэ пивэшI заводым итехнолог шъхъалэ;

— **Тихомиров Александр Николай ыкъом**, Мыекъопэ пивэшI заводым имеханик шъхъалэ;

— **Шамбин Иван Павел ыкъом**, Мыекъопэ пивэшI заводым иинженер шъхъалэ.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Илъэсыбэ хъугъэу шIуагъэ къытэу апшгъэрэ сэнэхъат гъэсэныгъэ зэраригъэгъотырэм, егъэджен-пIуныгъэ ЮофымкIэ гъэхъагъэхэр зеришIыгъэхэм, мэкъу-мэщым Юоф шызышIэштхэм ягъэхъазырын иIахэ зэрэхашIыхъэрэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшъошагъ **Березкин Николай Григорий ыкъом**, апшгъэрэ сэнэхъат гъэсэныгъэ языгъэгъотыр федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым» икафедрэ идоцент.

Илъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыриIэу Юоф зеришIэрэм, IэпIэсэныгъэшхо зэрэхэлъым, къытIэхъухъэрэ ныбжьыкIэхэм яегъэдженкIэ ыкIи япIункIэ гъэхъагъэхэр зеришIыгъэхэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшъошагъ **Хъамырзэ СултIан Мухъамэд ыкъом**, Кошхъэблэ районымкIэ къуаджэу Фэдз и МБОУ-у «Гурыт еджапIэу N 11-м» хысапымкIэ икIэлэегъаджэ.

Заом иджэрпэджэжь

Мыекъяупэ ия 20-рэ еджапIэ къыпIулъ чIыпIэм гранатэм фагъэдэгъэ пкыгъэ зэрэтелым фэгъэхыгъэ къэбар тыгъуасэ мафэм сыхъатыр 2-м хэгъэгу кIоцI ИофхэмкIэ АР-м и Министерствэ идежурнэ къулыкъу еджапIэм ипашэ лыгъэлэсыгъ. КIэлэеджакIохэмрэ ахэр езыгъаджэхэрэмрэ чIыпIэ шынагъом полицием

иIoфышIэхэм Iуащыгъэх, ар къадзыхъагъ.

ХэушъхъафыкIыгъэ пшъэрылъхэр зыгъэцкIэрэ къулыкъум иIoфышIэхэм пкыгъэор ауплъэкIугъ, Iуащыгъ ыкIи къагъэуагъ. КъызэрэчIэкIыгъэмкIэ, гранатэр Хэгъэгу зэошхом илэхъан агъэфедэщтыгъэмэ афэд. ЧIыпIэу ар къызщагъотыгъэм псэолъэшIын IoфшIэнхэр щызэшIуахыштыгъэх.

Ны мылькум хэхъуагъ

Илъэс къэс къызэралтыгъэжырэм ишIуагъэ-кIэ, ны (унэгъо) мылькум процент 63-м нахыбэ къыхэхъуагъ. Мы илъэсым иапэрэ мафэ къы-

щыублагъэу ар сомэ мин 409-рэ фэдиз мэхъу (408960,5).

Сабий зилэ унагъохэм къэралыгъо IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэнымкIэ Программэр зылажэрэм къыщыублагъэу ны(унэгъо) мылькур зытефэрэмэ сертификат мин 15-рэ 242-рэ Адыгеим щаратыгъ. Ар зыгъэфедэгъэ унагъомэ япчъагъэ 6213-рэ мэхъу, ахыщэу ахэм афатIушщыгъэр сомэ миллион 2004,3-рэ. Унагъохэм азыныкIо нахыбэмэ (% 57-мэ) мылькур зэрэпсау агъэфедэгъ.

Ахыщэр зэрагъэфедэшъушт лъэныкъуищымэ ащыщэу анахъэу къыхахырэ япсэупIэхэр нахышIулкIэ зэблэхъугъэнхэр ары. Ны мылькур зыгъэфедэгъэмэ япроцент 99-м фэдиз аушгъэу хэдагъэр. Сертификат пчъагъэр — 6138-рэ, атефэгъэ ахыщэр сомэ миллион 2001,3-рэ.

Пенсию яIэшттым мылькур пIузыгъэхъанэу шIoигъоныгъэ зилагъэхэр нэгъырий ныIэп, афэкIуагъэр сомэ мин 753-рэ.

Лыгъэ зэрихъагъ

Красногвардейскэ районым ит къуаджэу Улапэ щыщ шъэ-ожыеу илъэси 10 зыныбжым лыгъэу зэрихъагъэм блэкIыгъэ тхъамафэм тегушылагъэр бэ, Интернет нэклубгъохэр а къэбарым зэлбикIугъагъэх.

Тэри тигъэзет а къэбарыр къышыхэтыутыгъагъ.

Хъаджымэ Эльдар цIыкIур иныбджэгъоу мылым пхыры-зыгъэм IэпыIэгъу фэхъуи, псым къыхихыжыгъ. Шъэожыехэм къызэралотжыгъэмкIэ, нэгыритф хъухэу мылым хоккей щешIэнхэу тыхагъэх. Бэри мыджэгугъэхэу ТхакIушынэ Ахьмэд пхырызи, ыбгъэ кэсэу псы чыIэм хэты хъугъэ, нэкпыми къекIолIэшъурэп, зыпары къылошъурэп. КIалэхэр

штагъэу зэбгырычтыгъэх. Эльдар псым хэфагъэм ечъалIи, ыIэ фищэигъ. Адрэр къызэIабэм къыкIудыйи, къыхилъэшъужыгъ. Шъэожыеу зыпсэ къыгъэнагъэр еж нахы нахыж, илъэс 12 ыныбж, нахы лъэпэ-лъаг. А зэпсэури къыдэп-лыгъэмэ, лыгъэ хэлъэу зэрэ-зекIуагъэр къыбгурэлэ.

Эльдар цIыкIур къэмыштэу гушхуагъэ къызхигъафи псым хэфэгъэ кIалэм зэрэдагъэр ошIэ-дэмышIэ ИофхэмкIэ АР-м и ГъэlorышIапIэ шыа-гъэунэфыкIыгъ. Шъэожые цIыкIум илахылыхэр игъусэхэу ащ къырагъэблэгъагъ. ГъэlorышIапIэм ипашэу ГъунэжыкIо Мурат кIалэм лыгъэшхо зэрэзэрихъагъэр ипсалъэ къы-

щыхигъэщыгъ, «тхъауегъэпсэу» къыриIуагъ ыкIи Щытхъу тхылыгъу фагъэшъошагъэм футбол зэрэшIэхэрэ Iэгъаорэ скейтбордыр игъусэхэу ритыгъэх.

ГъэlorышIапIэм ипресс-къулыкъу ипашэу къызэриIуагъэмкIэ, илъэсыбэм къакоцI мыщ фэдэу зихэхъогъум лыгъэ зэрихъагъэу къыхагъэщыгъэу къыхэкIыгъэп.

Непэ, гухэкIми, зыныбж имыкъугъэхэр ащ фэдэ чIыпIэ зифэхэкIэ нахыбэхэм IэпыIэгъу амытэу, сотовэ телефонхэмкIэ сурэт тырахы. Аушгъэу Эльдар зэрэмызекIуагъэм иунагъо гъэ-сэпэтхыдэ къызэрэщыралорэр, еж ар ыгу зэрэриубытэрэр къеушыхъаты.

ЗыкIыныгъэ ахэлъыным пай

Кошхъэблэ районым идин-лэжхэм яззIулкIэ бэмышIэу Кошхъаблэ шыкIуагъ. Ащ хэлъжагъэх Адыгеим ыкIи Краснодар краим ащыпсэурэ быс-лымэнхэм ямуфтиу Къэрдэн Аскэрбий, Кошхъэблэ район администрацием ипашэу Хъа-мырзэ Заур, общественнэ дви-жениеу «Адыгэ Хасэм» итхъа-матэу Бэгъушгъэ Адам, Мые-къопэ мэщытым иИмамхэр, районым ит къуаджэхэм ядин-лэжхэр, къоджэдэхэр, нэ-мыкIхэри.

Иофтхъабзэм ипэублэ Кош-хъэблэ районым шыщхэу гъэрэкIо хъеджашIэ щылэгъэ нэгъырэ 15-мэ муфтиу Къэрдэн Аскэрбий афэгъушIуагъ. Нэужым диным хэлпхын умы-лэкIынуэу хэлъ Иофыгъохэм ащыщэу джэназым ар къы-тегушылагъ. Ащ изэшIохынкIэ (хъадэм игъэтIылын, мэфиб-лыр, мэфэ тIокIитур, нэмыкI-хэри) еплъыкIэ зэфэшъхъафхэр зэрэщылэхэр, къуаджэ пэпчъ адэс ефэндхэм ащкIэ яло зэрэ-зэтекIырэр ащ къыуагъ.

— Ефэнд пэпчъ еж нахы тэ-рээу зэрилъытэрэм тетэу мэп-сэу. Ау ар хъуштэп, зэкIэ чы-лэхэм ащкIэ ялорэ яшIэрэ зте-фэн фае. Ащ пае зэкIэ чыла-гъохэм тыкIозэ, яшIошIхэм за-щыдгъэгъозэщт, диным къыло-рэр зыкIыныгъэ тхэлъэу зэрэ-дгъэцкIэн фаер агурыдгъэллошт, — къыуагъ Къэрдэн Аскэр-бий.

ЗэлукIэр зэрэкIуагъэм фэгъ-хыгъэ тхыгъэ игъэкIотыгъэ тигъэзет къыхиутышт.

КIАРЭ Фатим.

Тэрээу загъэпсэфымэ ауплъэкIугъ

«Зыгъэпсэфыгъохэр» зыфи-лорэ Иофтхъабзэм полицием зэ-фэхысыжхэр фишIыгъэх. КIэлэеджакIохэм зыгъэпсэ-фыгъо уахътэ зыныбжэ имы-къугъэхэм бзэджэшIагъэ зэра-мыхъаным, нэплъэгъунчъэу кIэлэцIыкIухэр къэмыгъэнэ-гъэным ар атегъэпсыхыгъагъ.

Зыныбжэ имыкъугъэхэм яIoфхэмкIэ инспекторхэр, урам-хэм ащырэхъатыным лъып-лъэхэрэр, гъогу-патруль къу-лыкъум иIoфышIэхэр, участко-вэ уполномоченнэхэр ыкIи ад-министративнэ хэбзэгъэуцу-гъэр зэрагъэцакIэрэм лъыплъэрэ къулыкъухэр Иофтхъабзэм хэлъжагъэх.

Зэфэхысыжыгъэу ащ фэхъу-гъэр — административнэ хэб-зэукъоныгъэ 60.

Зыныбжэ имыкъугъэхэм шъон пытэхэр къязышщыгъэ бзыльфыгъэ Тэхъутэмыкъое

районым ит тучанхэм ащыщ къышыхагъэщыгъ. Фэдэ шъон-хэр зыгъэфедэщтыгъэ Iэтахъо-хэу нэгъыриплI къаубытыгъ.

Зыныбжэ имыкъугъэхэм яIoфхэмкIэ къулыкъоу Мые-къуапэ шылажэрэм щатхы-гъэхэм ащыщэу Иофтхъабзэм къыхиубыгъэу унэгъуи 120-мэ адэжэ полицием иIoфышIэхэр яблэгъагъэх. Ны-тыхэм япшъэ-рылъхэр икъоу зэрамыгъэцакIэ-рэмкIэ укъоныгъэ 30 къыхагъэ-щыгъ. ПэшIорыгъэшъ хэушъ-хъафыкIыгъэ учётым унэ-гъуитIу хатхагъ. Ащ нэмыкIэу, Iэтахъохэм, ахэм янэ-ятэхэм зэдгушылэгъухэр адашлыгъэх.

Зыныбжэ илъэс 18-м нэ-мысыгъэхэу чэщым сыхъатыр 10-м ыуж яунэхэм ямыкIужы-гъэхэри къыхагъэщыгъэх. Ащ-кIэ ны-ты нэгъырэ 29-мэ адми-нистративнэ протоколхэр афы-зэхагъэуцагъэх.

СОЦИАЛЬНЭ ИОФЫГЪОХЭР

Къафахагъэхъуагъ

Сабыйхэр зыпIухэрэм

2013-рэ илъэсым ифедеральнэ бюджет фэгъэхыгъэ Феде-ральнэ законэу N 216 ФЗ зытетэу тыгъэгъазэм и 3-м, 2012-рэ илъэсым ауэхэсыгъэм ия 10-рэ статья ия 2-рэ пункт диштэу, кIэлэцIыкIухэр зыпIухэрэм къэралыгъо ахыщэ IэпыIэгъоу ара-тырэм къыхэхъуагъ. Ащ елытыгъэу, 2013-рэ илъэсым ищыл-лэ мазэ и 1-м къыщегъэжыагъэу а къэралыгъо ахыщэ IэпыIэгъур коэффициентэу 1.055-р къызфагъэфедзэ, кIалытыкIыжыгъ.

Мы мазэм къышхуагъэу сабий къызыфэхъурэ бзыльфы-гъэхэм зэтыгъоу аратырэ ахыщэ IэпыIэгъури сомэ 13087,61-рэ ашIыгъ.

Джаш фэдэу, бзыльфыгъэ зэпкъаджэу нахы пасэу медицинэ учреждениим иучет хэуцагъэм сабийр къэхъуным епхыгъэ зыгъэпсэфыгъо уахътэм тефэрэ ахыщэу къыфалытэрэм сомэ 490,79-рэ хагъахъо.

Бзыльфыгъэ зэпкъаджэу зишъхъэгъусэ дзэ къулыкъум аща-гъэм зэтыгъоу къэралыгъом ахыщэ IэпыIэгъоу ритырэри нахыбэ хъугъэ — сомэ 20725,60-рэ; сабыеу къэхъугъэм пае мазэ къэс ратырэр 8882,4-рэ.

Радияцием зэрар зэрихыгъэхэм

Урысые Федерацием и Правительство тыгъэгъазэм и 4-м, 2012-рэ илъэсым унашъо зэришIыгъэм диштэу, Чернобыльскэ АЭС-м, производственнэ объединениеу «Маяк» зыфиIорэм къащыхугъэ авариехэм къызыдахыгъэ тхъамакIагъохэм ядэгъэзыжын хэлъжагъэхэм, Семипалатинскэ полигоным щыкIогъэ ядернэ ушэтынхэм апкъ къыкIыкIэ радиацием зэрар зэрихыгъэхэм мээз, илъэс ыкIи зэтыгъо ахыщэ IэпыIэгъоу къэ-ралыгъом аритырэ коэффициентэу 1.055-р къызфагъэфедзэ кIалытыкIыжыгъэх. Арышъ, зигугъу къэтшIыгъэ купхэми щылэ мазэм и 1-м къыщегъэжыагъэу социальнэ IэпыIэгъоу къа-ратырэм къыхэхъуагъ.

ИофшIэным иветеранхэм...

Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм шып-сэурэ цIыф купхэм социальнэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэным фэгъэ-хыгъ» зыфиIоу 2004-рэ илъэсым итыгъэгъэзэ мазэ и 12-м къыщегъэжыагъэу кIуачIэ зилэ хъугъэм ыкIи республикэм иилъэс бюджет фэгъэхыгъэ хэбзэгъэуцугъэм адиштэу, мы илъэсым ищылэ мазэ къыщегъэжыагъэу къахэхъуагъ социальнэ IэпыIэгъоу ИофшIэным иветеранхэм, яфэгъэкIотэныгъэхэмкIэ ахэм арагъап-шэхэрэм, Хэгъэгу зэошхом илэхъан зэокIыб хъугъэгъэ чIы-пIэхэм ащылъжагъэхэм, политическэ репрессиехэм къахиубы-тэгъагъэхэу нэужым хыеу альгытэгъагъэхэм. Мыхэм мээз ахыщэ IэпыIэгъоу къэралыгъом къаритырэри проценти 5-кIэ нахыбэ хъугъэ.

Джы щылэ мазэм и 1-м къыщегъэжыагъэу ахэм аратырэри: «ИофшIэным иветеран» зыфиIорэ шытхъуцIэр зилэхэм ыкIи яфэгъэкIотэныгъэхэмкIэ ахэм арагъапшэхэрэм — сомэ 345,12-рэ;

Хэгъэгу зэошхом илэхъан заом ыкIыб хъугъэ чIыпIэхэм ащылъжагъэхэм — сомэ 517,66-рэ;

политическэ репрессиехэм къахиубытагъэхэу нэужым хыеу альгытагъэхэм — 517,66-рэ.

ЖАКIЭМЫКIО Аминэт.

Къэбарым игъэхъазырынкIэ IэпыIэгъу къытфэхъугъ Адыгэ Республикэм ИофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ и Министерствэ ипресс-къулыкъу.

«ЩэфакIо»
къэкIогъагъэх

Адыгэ Республикэм иеджэпIэ-интернат икIыгъэ тхымафэм къэзыбгынэгъэ пшъэшъэжьиитIур полицием иIофы-шIэхэм къагъотыжыгъ. Тапэки фэдэ зекIуакIэхэр ахэм къахафэщтыгъэх. Ауштэу щытми, алыхъунхэу чанэу рагъэжыагъ. ПшъэшъэжьиитIур зыдэщы-Iэн ылъэкIыштыгъэ чIыпIэ пстэури къап-лтыхъагъ, хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ рес-

публикэм и Министерствэ икIуатамэ пэпчъ, Краснодар ыкIи Ставрополь край-хэм якъулыкIухэм ахэм ясурэтхэр, афэ-гъэхыгъэ къэбархэр аIэклагъэхъагъэх. Iофтхъабзэу зэрахъагъэхэм яшIуа-гъэкIэ МыекIуапэ игупчэ бэдзэр пшъэ-шъэжьиитIур къыщагъотыжыгъ, Хъа-курынэхъаблэ дэт еджэпIэ-интернатым ащэжыгъэх.

• КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр •

Къафатхэхэрэм
афэгушIуагъэх

БэмышIэу Теуцожь районым иадминистрации Урысые печатым и Мафэ ихэгъэунэ-фыкIын фэгъэхыгъэ Iоф-тхъабзэ щызэхашэгъагъ. Ащ рагъэблэгъагъэх район гъэзе-тэу «Теучежские вести» зы-фиIорэм ижурналистхэр, а гъэ-зетым илъэс заулэрэ щылэ-жыагъэу, непи икорреспонден-тэу, Джэджэхъэблэ гурыт еджа-пIэм икIэлэегъаджэу, филоло-гие шIэныгъэхэмкIэ кандида-тэу Лыбзыу Марзыет, рес-публикэ гъэзетэу «Адыгэ ма-къэм» Адыгэкъалэрэ Теуцожь

районымрэкIэ икорреспонден-тэу Нэхэе Рэмэзан. МэфэкI зэхыхэр псэлъэ кIэкIыкIэ къызэлуихыгъ ыкIи зэ-рищагъ район администрацием ипашэ иапэрэ гуадзэу Зэрамыку Салбий. Районым инароднэ де-путатхэм я Совет итхъаматэу Пчыхъалыкъо Аюбэ Урысые печатым и МафэкIэ журнали-стхэм къафэгушIозэ гушыIэ фабэхэр къафиуагъэх. Район гъэзетым иредактор шъхъаIэу Хъакъуй Юрэ районым ипашэ-хэр, чIыпIэ койхэм, хызмэт-шIапIэхэм, учреждениехэм

Инвестициехэр шIэхэу
тлъэгъуштых

МыекIуапэ игупчэ, урамхэу Гоголым ыцIэ зыхъырэмрэ Пионерскэмрэ зы-щызэхэкIыхэрэм, къатиблэу зэтет сатыу гупчэ къыщагъэуцушт. Ащ ыцIэгъ ма-шини 100-мэ ателытэгъэ гъэуцупIэ чIашIыхъанэу агъэнафэ. Теплъэ гъэшIэгъон зилэшт унэр уахъ-тэм диштэу зэтырагъэпсыхъашт, банкитIу, офисхэр ыкIи нэмыкIхэу сатыу зехъаным

фэгъэхыгъэхэр къышчыдалытэгъштых. Сомэ миллион 300 хьурэ инвестициехэр ащ къыхалхъанхэу агъэнафэ. 2011-рэ илъэсым Шъачэ шыкIогъэ экономическэ форумым зыщыкIэтхэгъэхэ зэзэгъыны-гъэхэм мыр ащыщ. Унэм ишIын мы илъэсым рагъэжэщт, мэзэ 36-кIэ къаухынэу шапхъэхэм къа-дыхэллытагъ, ау илъэситIуыкIэ псэолъэ-шIыныр зэшIуахыштэу инвесторхэм аIо. ИщыкIэгъэ тхылхэм, проектым ягъэ-хъазырын джырэ уахътэм ыуж итых.

Лъэныкъо пстэури
къыдалытагъ

ИкIыгъэ илъэсым итыгъэ-гъэзэ мазэ и 29-м гъэсэныгъэм фэгъэхыгъэ Федеральнэ хэ-бзэгъэуцугъэр Къэралыгъо Ду-мэм ыштагъ ыкIи Президен-тыр ащ кIэтхэжыгъ. Хэбзэгъэуцугъэм иапэрэ текст нэкIубгъо 400 фэдиз хъуштыгъэ. Ащ анахъ Iофыгъо цIыкIум къыщегъэжыагъэу игугъу къыщишIыштыгъ, гу-шыIэм пае, апшъэрэ еджапIэм ипрофессор илэжъапкIэ зыфэ-дизын фаем нэсыжъэу. Экс-пертэу аш Iоф дэзышIагъэхэм къызэрарорэмкIэ, апэрэмкIэ ар справочным фэдагъ, ау агъэ-кIэкIыгъ, ауэкъэбзыгъ. Илъэсищым къыкIоцI зако-ным экспертхэр зэрэугъойхэмэ, тегушыIэхэзэ зэрашIыгъэм имызажъоу, Интернетым об-щественнэ едэлунхэр жьугъэу шыкIуагъэх. Хэушъхъафы-кIыгъэ сайтым нэбгырэ мин 11-мэ яшIошIхэр къыщаIуа-гъэх. Тэ тиреспублики проек-тым итегушыIэн чанэу хэлэ-жыагъ, кIэлэегъаджэхэм, ны-тыхэм, общественнэ организа-циехэм япашэхэм нахъ ашIо-тэрэзыр къыралотыкIыгъ, фе-деральнэ министрагъэу Анд-рей Фурсенкэм исайт ихъагъэх, фэтхагъэх. ЕтIанэ министрэм истап-секретарыштыгъэу, джырэ министрэм игуадзэ хъугъэ Игорь Ремаренкэр тиресубли-

кэ шыIагъ, гъэсэныгъэм иIо-фышIэхэм аIуылагъ, зэхэгущы-Iагъэх. Ащ ыуж республикэм икIыгъэ куп АР-м гъэсэны-гъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ ими-нистрэ иапэрэ гуадзэу лажъэ-щтыгъэ Надежда Кабановар япашэу Москва кIуагъэ, проек-тым итегушыIэн хэлэжыагъ. Анахъэу зынэсыгъэхэм ащы-щих гъэсэныгъэм исистемэ лъэпкъ Iахъыр къыхэгъэнэ-жыгъэныр, ащ нахъ мэхъанэ етыгъэныр. ЫпкIэ хэмылэу зэкIэми гъэсэныгъэ зэрагъэбо-тынэу амал яIэн фаеу цIыфхэм алытагъ. Тикъалэ иеджапIэ-хэм яублэпIэ классхэм сабий бэдэдэ зэрысхэр ахэтых. Цыф-хэр кIэдзугъэх еджапIэр къы-зыхиубытэрэ микрорайоным щыпсэурэ сабийхэр зашта-хэхэкIэ, етIанэ чIыпIэ къанэмэ, нэмыкI чIыпIэхэм къарыкIы-хэрэр чIэхъанхэ фитынхэу. Ар пхырыкIыгъ, хэбзэгъэуцугъэм джы ащ тетэу итхагъ. Гъэсэныгъэ тедзэ ныбжы-кIэхэм зэрагъэгъотынымкIэ амал яIэнэу, анахъэу гъэма-фэм тиреспубликэ щызэха-щэрэ хысап лагерым иIоф-шIэн лыыкIотэнэу цIыфхэм къаIуагъ. Адыгэ къэралыгъо университетым хэтэу Iоф зы-шIэрэ естественнэ-хысап еджапIэм ипашэу Мамый Да-утэ а лъэныкъомкIэ еплъыкIэ-

хэр дэгъоу къыриIотыкIыгъэх. Сэкъатныгъэ зилэ кIэлэцIы-кIухэр яунэхэм арысхэу Интер-нетыр агъэфедзэ еджэнхэу амал яIэн зэрэфаер, а егъэджэ-кIэ шыкIэу илъэс заулэ хъу-гъэу республикэм щагъэфедэ-рэр къызэтегъэнэжыгъээнэу ыкIи ащ къэралыгъор IэпыIэгъу къыфэхъун зэрэфаер къыIуагъ дистанционнэ егъэджэным республикэмкIэ фэгъэзагъэу Роман Чумаковым. Ащ тетэу цIыфхэм яшIошIхэу къыраIо-тыкIыхэрэм законом Iоф дэ-зышIэхэрэр ахаплэгъштыгъэх, етIанэ зэхъокIыныгъэхэр фа-шыштыгъэх. ГъэсэныгъэмкIэ Къэралыгъо Думэм и Комитет ипашэу Александр Дегтяре-вым «Урысые гъэзетым» иIо-фышIэ къызэрэриIуагъэм-кIэ, Комитетым нэбгырэ мин 600-мэ зыкъыфагъэзагъ, орга-низации мин 40 коллективнэу къыфэтхагъэх. Хэбзэгъэуцугъэм Iоф дашIэ зэхъум анахъыбэрэ зытегушы-Iагъэхэм ащыщ ублэпIэ сэнэ-хъат гъэсэныгъэр. Сыдэу щыт-ми, ар гурыт сэнэхъат гъэсэны-гъэм хагъэхъажынынэу тыраубы-тагъ. Ау ащ программитIуыкIэ щеджэщтых. Рабочэ сэнэхъат-хэр къзытыштымрэ гурыт гъэ-сэныгъэ зилэ специалистхэр къзыгъэхъазырыштымрэ. Илъэсыбэм къыкIоцI Уры-

сыем шэн-хабзэу щыщытыгъ творческэ еджапIэхэм, гушы-Iэм пае, балет ыкIи музыкаль-нэ училищхэм гурыт гъэсэны-гъи, искусствэм ылъэныкъокIи щеджэхэрэм гъэсэныгъэ къара-тэу. АпэрэмкIэ хэбзэгъэуцугъэм ипроект ар къыдилытэгъшты-гъэп. Джы Iофыр гъэтэрэзыгъэ хъугъэ. УблэпIэ еджапIэм ыуж IэпIэсэныгъэ зыхэлъ сабийхэр къыхахынхэ фитых. Учили-щым ыуж аттестатри, диплома-ри къаратыштых. Законом еджапIэр «щынэ-гъончъэу» щытынэу къыде-лытэ. Мы аужырэ илъэсхэм сабийхэм тхъамыкIагъохэр еджапIэм къыщыхъулIэу на-хъыбэрэ къыхэкIэу хъугъэ. Ащ фэдэ зыхъукIэ, ны-тыхэм зызы-фагъэзэн, ашIэн фаер ашIэ-щтыгъэп. Джы хэбзэгъэуцу-гъэм ари къыдельгытэ. ЗакономкIэм дошкольнэ гъэ-сэныгъэр хэушъхъафыкIыгъэу щыгъэпсыгъ. Ар джы гъэсэ-ныгъэм изы лъэгапIэу феде-ральнэ къэралыгъо шапхъэ-хэмкIэ щытышты. КIэлэцIыкIухэу зиамалхэмкIэ ялэгъухэм аклэмыхъэхэрэм апае джы шъхъафэу еджапIэхэр зэ-хашэнхэу законыкIэм къыщело. Ау гъэшIэгъоны, мы аужырэ уахътэм сэкъатныгъэ зилэ са-бийхэр ялэгъу кIэлэцIыкIу пса-ухэм нахъ ахэщэгъэнхэм, ахэр зэдеджэнхэм къэралыгъом щыпыллыгъэх. Джы сабийхэр шъхъаф шъыпкъэу еджэнхэу хэбзэгъэуцугъэм къыщело... КIэлэегъаджэм имэхъанэ къэлэтыгъэн зэрэфаер законом къысыхэгъэщыгъ. Къоджэ кIэлэегъаджэм псэупIэ-комму-нальнэ хъызмэтымкIэ ифэ-

ет Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъумэ адыряIэ зэлхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жьугъэм иамалхэмкIэ и Комитет и Щытхъу тхыль-рэ АР-м ижурналистхэм я Союз и Дипломрэ къыфагъэ-шъошагъ. Тапэки хэхъоны-гъэшIухэр ышIынхэу ащ фэ-лэлъуагъэх. Iофтхъабзэм икIэхухым рай-он гъэзетым иредактор шъхъа-Iэу Хъакъуй Юрэрэ «Адыгэ макъэм» икорреспондентэу Нэ-хэе Рэмэзанрэ ямэфэкIыкIэ къаззрафэгушIуагъэхэм фэшI зэхэщакIохэм «Тхъашъуегъэп-сэу» аралыагъ, тапэки зегуры-лонгыгъэ азыфагу илъэу зэрэзэ-дэлэжьэщтхэр, районым хэ-хъоныгъэшIухэр егъэшIы-гъэным зэрэпыллыштыхэр къа-Iуагъ.

(Тикорр.).

ЛЪЭГЪО НЭФ

ГЪУКІЭЛІ Нурбий

* * *

Зыбгэалъэшэу бгъэгум уеу,
Лъэпкъы цыкълум уемыгуау.
Ори пшлэрэп уапэ ильыр,
Гумэкълыгъоу гъашлэм хэлъыр.

Нэпсым ышхэу лъэпкъ цыкълум,
Чым ихьылтэ зэрихъашт.
Дэлэпы о кьин хэфагъэм,
Джар игъогоу шлур къэкълост.

Шылэх лъэпкъхэр шыгъу ІапІэу,
Лъэпкъы иным хэткълухагъэу.
Гум егъашти къыптекълуагъэр,
Бгъотыжышт джа чІэунагъэр.

Зыбгэалъэшэу бгъэгум уеу,
Лъэпкъы цыкълум уемыгуау.
Унэ гъаплы, пэмычыжъэу
Уапэ ильыр плъэгъужышт.

* * *

Мы дунаишхор Тхъэм къызегъэшым,
Къытигъэшлэнэу сьд зыфэагъэр?
Ем фэхьалэлэу шлур зимэкІэшым,
Сьда гухэлъэу къытфырилагъэр?

Къызэхэоха бзылфыгъэ макъэр?
Зэ кІэдэлукІэлъ ишІэу макъэ.

Чыр къыщекІокІы ыгу рильхагъэу,
Тэ тфэмыхыгъэр зытырильхагъэу.

Къызэхэоха сабыи макъэр?
Зэ кІэдэлукІэлъ ащ игъымакъэ.
Мы дунаишхоу ащыгъупшагъэм,
Гъэры хъугъахэу къытехъухагъэм.

Хэт зэхихына цыфы гымакъэр,
Сьдэу шыхъуна кьины лъэмакъэр?
Фызэхэмыфэу чІыгум шыхъугъэр,
ЕгъэлорышІэ мазэм техагъэр.

Мы тызыхэтыр Тхъэм къызегъэшым,
Къытигъэшлэнэу сьд зыфэагъэр?
Ем фэхьалэлэу шлур зимэкІэшым,
Сьда гукъауу къытфырилагъэр?

* * *

Зэ моу еплъэлъ гъэтхэ чэщым идэхагъэ!
Сьд пай непэ чэфынчъаеу укьэкІуагъ?
Зэ ахалпы огуи жъуагъоу итэкъуагъэм!
Сьд къэхъугъа, уинэплъэгъуи къэкІосагъ?

Зи умылоу къэгъагъ шэплъэу унэгущІу,
Сыгу ыштэнэу джы улъэхъу гушылшІу.
Сыфэмыеу уишхъухагъэ къыстекълуагъ,
Джыри непэ сшхъэ изакъоу сыккъэнагъ.

Усэхэр

УлъэІабэ жьогъо чыжъэм унэмысэу,
Пшлэрэп шъхьакІэ огуи нэфыр шызэфэд.
Къаштэ пІапэ сыгу имашІо унэсынэу!
Огуи итхэр сыгу ижъокушъ уахэмыд!

Зэ моу еплъэлъ гъэтхэ чэщым идэхагъэ!
Сьд пай непэ о гомылур къысфэпхыгъ?
Адэ иплъэлъ сыгу жъокоу итэкъуагъэм!
Сьд къэхъугъэр, бгъэкІосэнэу уфежъагъ?

Гъашлэр

къэмыуцоу

къытэбгъучъэ

Жэр тІупшыгъэу тышхъафит,
Ау шылакІэм тыфимыт.
Пстэуи уахътэм тыхэткълухъэ,
ПкІэ тимыІэу къэтэчъыхъэ.

Тыздежъагъэм игъом тынэсыгъэп,
Шымэ атхы уанэр едгэкІугъэп.
Гъашлэр къэмыуцоу къытэбгъучъэ,
Тигъэмысэу уахътэр джы къэупчІэ.

ЩЭШІЭ Казбек

Адыгэ литературэм
иныбжъыкІэ лъагъохэр

Мы аужырэ ильэс тІокІым хэгъэу литературэм зэхьокІыныгъэ инхэу фэхъугъэхэм къаушыхъаты процесс куу-хэр ащ зэрэщырекІокІыхэрэр. Ахэм апкъ кыкІыкІэ, ащ хэбоньгъэ мэхъанэу иІэм инэшанэхэр, «общественнэ шы-Іэныгъэмрэ художественнэ псалъэмрэ» алъэныкІокІэ ашІэрэ Іофыгъохэу тхэ-ным пылгъэр зэрыгуазэхэрэр лъэшэу зэхьокІыгъэ хъугъэх. А уахътэр «урис литературэм итарихъ зэрэхъащтыр эстетическэ, идеологическэ, цыфыгъэ-Іэдбныгъэ шапхъэхэр лъэшэу зэхьокІы-гъэ зышхыгъэхэ охътэ хэушхъафы-кІыгъэу, зэкІэ културэр зэрэпсауу шта-гъэмэ, ащ кыубытырэ шьолъырыр куоу «зышхъагъэ» уахътэу ары. Ащ нахъи нахъ шъхъэхыгъэу а уахътэм фашыгъэ уасэр мары: «Ежъ литерату-рэм, тхакІом япшъэрылт мэхъанэу иІэр лъэшэу зэхьокІыпагъэ хъугъэх». Ар гъэнэфагъэу къызышхыгъэуагъэр кьинмыгъуаекІэ кыдахыгъэ фитныгъэ-хэр шыІэныгъэм шыпхырыгъэкІы-гъэнхэм дэгужажъозэ, литературэр зэрэфежъагъэр ары. Джырэ литературнэ процессым икуупІэхэм непэ къащэжъэх е псэ къащыпагъэкІэжы авангардым ыкІи поставангардым, модернэм ыкІи постмодернэм, сюрреализмэм, импрессионизмэм, неосентиментализмэм, материализмэм, соцартым, концептуализмэм ыкІи нэмыкІхэми афэдэ тхакІэ-хэмрэ гъогупэхэмрэ». Урис е фэшхъаф литературэ горэ зэутэкІыгъэу ащ фэдиз «измэхэм» адыгэ литературэр

апхырыкІынэу хъугъэп. Ауми, лъэпкъ художественнэ системэ инхэм ахэлъэгъорэ нэшэнэ гъэнэфагъэхэр кыыхэмы-фэнхэ ыпкъыгъэп — ахэр хабзэм иидеологическэ унашъохэу зылахъашты-гъэхэм усэкІо-тхакІохэр «зэралэкІы-жыгъэхэр», соцреалистическэ принцип-хэу тхакІохэм, анахъэу ныбжыкІэхэм ятворческэ амалхэр зэтэзылажэщты-гъэхэр, шысэтехыпІэкІэ ыкІи мыхъун зекІуакІэкІэ алъытэщтыгъэхэр джы къызэрэдамылгыгъэхэрэр ары. Ауми, тхэнымкІэ шъхъафит зэрэхъугъэхэм зэшломыхыгъошІу Іофыгъо зауІэ кы-гъэуцугъ: атхырэр зэхьылІэгъэн фаер тапекІэ гъэнэфагъэу шытыгъ: колхозыр, рабочэ классыр, совинтеллигенциер, зигъэпсын лъагъэкІотэрэ коммунизмэр. Адэ джы хэта, сьда атхырэр зыфэгъэ-хыгъэн фаер? А упчІэр къызэрымы-кІоу кычІэкІыгъ, мыжъо онтэгъоу ар тхакІохэм аплІэу кытегъэклагъэ хъу-гъэ. Ауми, хэкІыпІэ горэ къагъотыгъ — лъэпкъым кыкІугъэ тарихъ гъогу кьиным ехьылІэгъэ хъугъэ-шІэгъэ шыпкъэу нахъыпэм атхын зыфимы-тыгъэхэм фезэрэгъэжъагъэх. Арэуштэу зэхъум, Урис-Кавказ заом, адыгэхэу егъэзыгъэкІэ ячІыгу зыбгынэхі, Тыр-куемрэ араб хэгъэгухэмрэ яклужы-гъэхэм кьинмыгъуаеу ащэчын фаеу хъугъагъэм яхьыллагъэхэу тхылтым тхылгыр кІэлъыкІоу кыхарагъэу-гъэх. Урис-адыгэ зэфыштыкІэхэмрэ адыгэхэм ятарихъэр яхьыллагъэу та-рихъ романым ишъуашэ ильэу мы

аужырэ уахътэм анахьышІоу атхыгъэ-хэр къызылэкІэкІыгъэр И. МэшбашІэр ары. Ащ фэгъэхыгъэу А. Еутыхым, Н. Бэгъым, Ю. Цуекъом, П. Кошбаем тхылъ гъэшІэгъонхэр атхыгъэх. Адыгэ-хэм ятарихъ къэгъэлъэгъогъэным Н. Къуекъом ипроизведенихэр лите-ратурэм ихэбоньгъэкІэ мэхъанэшо зилэ зэфэхьысыжъэхэу хъугъэх. Ащ да-кІоуи фольклорым ихабзэхэу лъэпкъ психологиемрэ лъэпкъ шэн-зекІуакІэ-хэмрэ кылотыкІыгъэнхэмкІэ амалыкІэ-хэр къэзытыгъэхэр ахэмкІэ лъыгъэкІо-тагъэ хъугъэх.

ХэгъэунэфыкІымэ сшІоигъор Н. Къуе-къомрэ М. Емыжымрэ художественнэ гупшысэным ишэпхъакІэхэм зэрафэкІуа-гъэхэр ыкІи ахэм ятворчествэ я 20 — 30-рэ ильэсхэм шыІэгъэ авангардым ихудожественнэ гупшысакІэ иструктур-нэ нэшанэхэр шъхъэхыгъэклаеу кы-зэрэхъащтыр ары. Ахэр лъэпкъ фоль-клорнэ эстетикэмрэ джырэ философскэ гупшысэм кІэу кышхыгъэхэмрэ зэпхыжыгъэхэу япозэи алэ кышхы-рагъэхъагъэхэу постмодернизмэм хэ-хъагъэх. Зытет шыпкъэмкІэ, Н. Къуе-къом адыгэ поэзием эстетикэмкІэ гъо-гупакІэ шыпхыришхыгъэ (усэхэмрэ поэмэ-хэмрэ зыдэт итхылыгъэ «Іум истафэхэр» ыкІи ифилософскэ романхэр), ащ нэ-ужым псынклэу ыкІи зегъэушъомбгъу-гъэу ащ бэ зэхьокІыныгъэу шыхъоу ри-гъэжъагъэр — мотивхэр, гушыІэр, пса-лър, усэм хэлъ гушыІэм игъэпсыкІ. Ахэми афэшхъафэу Емыж МуліІэт,

Ш. Къуикъом, М. Лыхасэм, Хъ. Хъур-мэм, Хъунэго Саидэ, ГутІэ Саныет, Ма-мырыкІо Фатимэ ыкІи нэмыкІхэми ятворчествэ гъэпсын ащ кІуачІэ хиль-хъагъ, мыщ дэжъым непэрэ кІэщыгъо поэзием инэшэнэ къодыехэм зыдара-мыгъэхыхэу, ащ ихудожественнэ-эсте-тическэ гъуазэхэм ямэхъэнэ купкІырэ янэшэнэ унаехэмрэ къызыгурагъало-щтыгъэх ныІэп.

Н. Къуекъом идраматургие («Псым ыхьырэ Іуашхъ», «Сышъолъэу, сы-жъугъэІылыжъ» ыкІи нэмыкІхэри) исимволическэ къэгъэлъэгъуакІэ шы-лыгъэкІотагъэ хъугъэ Хъ. Хъурмэм, М. Емыжым, М. Лыхасэм ятворчест-вэ. Ар зыхэплагъорэр текстыр бзэм-кІи структурнэ-композицие лъэныкІом-кІи нахъ шъхъафитэу зэрэгъэпсыгъэр ыкІи сюжетыр «плъэгъоу, зэхашІэу», «сценэм тетхэм япхыгъэу» зэрагъэпсы-гъэр ары. ЗэкІэ ахэм яшІуагъэкІэ, Б. Брехт кышхыкІэдагъэу непэрэ теат-рэм кышхыгъэлагъоу рагъэжъагъэм, непэрэ дунаир зэлухыгъэу, зэкІэрычы-гъэу зэрэгъэпсыгъэм икьэгъэлъэгъон тидраматургхэр зэрэпылхэм ащ фишэ-гъэнхэкі мэхъу. А тенденциер я 80 — 90-рэ ильэсхэм Н. Къуекъом театрем пае ытхэу ригъэжъагъэхэм къащылъэгъо-гъагъ ыкІи нэужым драматургие ныб-жыкІэм шІукІаеу зышхышъомбгъугъ.

КІэу кьэжъагъэм зэкІэми зыдырагъэ-хыхыгъэп. Ащ фэшхъафэуи кьыдэ-лътэгъэн фае лъэхъаным ифилософии ыкІи имотив зэхэфыгъуаехэр зэхэзы-шІэнхэ ыкІи къэзыгъэлъэгъонхэ зылэ-кІышт художественнэ амалхэр зэкІэми алэкІэлъ пІон зэрэмылэкІыштыр. Гу-хэкІ нахъ мышІэми, зытет шыпкъэм-кІэ, я 80 — 90-рэ ильэсхэм ялитературэ уахътэм кыгъэуцурэ Іофыгъохэмрэ конфликтхэмрэ реализмэм ыушэтыгъэ шапхъэхэм атегъэпсыкІыгъэу къэгъэ-лътэгъогъэнхэр шІукІаеу пытагъэх ыкІи творческэу зэфэшхъафэу гъэпсыгъа-гъэх.

ЛЪЭГЪО НЭФ

СЫКЪЫЗЭРЫХЪУ-ХЪЭГЪЭ унагъом КІэ-рэщэ Тембот лъэшэу шалыгъ-щыгъ. Адрэ адыгэ тхаклохэм япроизвениехэм афэдэу, ащ итхылъхэм сятэ ибиблиотека чыплэшхо шаубытщыгъ. Мызэу, мытлоу тэри, тигъунэгъухэу Попсэ районимкІэ поселкэу Октябрьскэм дэсыгъэхэм ахэр кІэтыджыкІыжы-щыгъ. Сятэу Гъучыпсэ Умар ыкьор Пшызэ шьолыпщызылэшхыгъ краеведэу щыгъ, ащ кІэлэеджаклохэр советскэ цыфхэм зэо гъогоу къа-кІугъэм, ІофшІэнымкІэ гъэхъагъэу ашыгъэхэм нэгуасэ афи-шытщыгъэх, ахэм афэгъэхыгъэ зеклохэр зэхищэщыгъэх. Краим итарихъ изэгъэшІэн те-гъэпсыхъгъэ тхылъ заулэ ащ Краснодаррэ Мыекъуапэрэ къащыдигъэкІыгъ.

Тэ, кІэлэцІыкІухэм, адыгэ пшысэхэу Т. КІэрацэм зэридзэ-кІыгъэхэу П. Максимовым зэ-ригъэфэжыгъэхэм тяджэныр тикІэсагъ. Ащ иповестхэу «Ша-псыгъэ пшыашъ», «Хъаджрэт», «Шахъомрэ пшыэшэ пагэмрэ» зыфилохэр лъэшэу сыгу хэп-кІэгъагъэх.

Апэ дэдэ ар зыщыслэгъу-гъэр Мыекъуап. Адыгэ педучи-лищым щеджэхэрэм урамэу Первомайскэм тыкырыкІозэ, партием ихэку комитет зычІэ-тыгъэ унэм джэ ащ тыщылу-кІагъ. Тэ, къоджэ еджапІэм исследопыт ныбжыкІэхэм, зы-щытлэгъыгъэ побетейкэм фэдэ ащ зэрэщыгъыгъэр зэу нэм къыкІидзэгъ. Сигъусэхэм ащыщ горэм цыкІу-цыкІоу кыгуагъ ар КІэрэщэ Темботэу зэрэщы-тыр. Ащ шлуфэсэу этхыгъэм кырыгъэгъэзжы, тызыщеджэ-рэм къыкІэупчІагъ, дэгъоу те-джэ зэрэфаер къытигуагъ.

Т. М. КІэрацэм ыныбжэ илээс 60 зэрэхъурэр Адыгеим игъэкІотыгъэу шыагъэунэфы-кІыгъагъ, педучилищым иІофы-шІэхэм ар литературнэ пчыхъэ-зэхэхэм къырагъэблэгъагъ. НэмыкІ тхаклохэри ащ игъуса-гъэх. СурэтшынымкІэ тикІэлэ-егъаджэу Е. Г. Собецкэм КІэрэ-щэ Тембот исурэтэу ышыгъэр пчыхъэзэхэхэм тхаклом щыри-тыжыгъагъ. Тхаклом игушыгъэ шыхыгъэунэфыкІыгъэ кадрэхэм якъэгъэхъабырынкІэ Іофышхо зэшІозыхыгъэ педучилищым тызэрэщеджэрр ыкІи ар къы-зытыухыкІэ Адыгеим хэхъоны-гъэ егъэшыгъэным тІахышлу хэтшыхъанэу къытфэлъауагъ. Тхаклор мэкъэ шьабэкІэ макІэу гушыгъэщыгъ, макъэ къахъмы-лукІэу залым чІэсыгъэхэр ащ за-мыгъэхъыеу едІуштыгъэх.

Тэ, ныбжыкІэхэм, лъэшэу тшІогъэшІэгъоныгъ шыІэны-гъэм кыхэхыгъэ литературнэ герой зэфэшхъафхэм яобраз-хэр ІэпІэсэныгъэ ин хэлъэу тха-клом къызэритыщыгъэр. Ге-ройхэм яобраз нэм къыкІэуцэу ащ къызэрэзэІуихыщыгъэм ишІуагъэкІэ ахэр тэри тинІосэ шьыпкъэ фэдэу кытчыгъу-щыгъэх. Ащ кыгъэлабгъо-щыгъ КІэрэщэ Тембот къызэ-Іуихыгъэ образхэр шыІэныгъэм

зэрэпхыгъагъэхэр, ащ илитера-турнэ геройхэр лъэпкъ шэн-хэбзэшІухэм язехъакІоу зэрэ-щыгъэхэр ыкІи ахэр хъугъэ-шлагъэхэм апчэгъу сыдигъуи зэ-ритыгъэхэр. КІалэхэм повестэу «Хъаджрэт» зыфилохэм хэт Къаймэт иобраз лъэшэу тыгу-рихыщыгъ, пшыашъхэм Гу-лэз фэдэ хъухэмэ ашІоигъуагъ.

КІэрэщэ Тембот ипроизведе-ниехэм блэкІыгъэмрэ джырэ лъэхъанымрэ пыгъэу ащызэпхы-гъэх. Цыф кызырыкІохэу со-циальнэ мызэфэныгъэм пэуцэ-жыхэрэм яобразкІэ ащ къе-гъэлабгъо лъэпкыым гукІоІэ-шхо зэриІэр, нахышІум шыгу-гъыгъэ ар ыпкІэ зэрэлъыкІуа-гъэр.

Сэ симызакъоу, лъэпкыым тарихъ гъогоу къыкІугъэр КІэ-рэщэ Тембот ипроизвение-

гъагъэхэм тхаклом илитературнэ музей непэ къагъэдахэ. Джа-щыгъум сыукІыти Т. КІэрацэм сыготэу сурэт зэрэзытырасы-мыгъэхыгъагъэмкІэ джы кызы-нэсыгъэм сыкІэгъоужы. Типле-нумхэм ар къадгъэблагъэ-щыгъ. Ащ фэдэ пленумхэм ащыщ горэм кышыгушыгъэ, Т. КІэрацэм тиорганizations осэшхо кыфишыгъагъ ыкІи ащ Іофышхо чыплэхэм зэраши-гъэацкІэрэр кыІогъагъ. Бук-летхэр, плакатхэр кызырэдэд-гъэкІыщыгъэхэм анэмыкІэу, къоджэ псэупІэхэм библиотекэ-хэр къащызэІутхыщыгъэх, комсомолым ипсэолъэшІыплэ-хэм тхылъхэр афадгъащэщыгъ-гъэх.

АНИИ-м иученэ секретарэу сыщытыгъэ, 1987-рэ илээсым КІэрэщэ Тембот ыныбжэ илээс

ВЛКСМ-м ихэку комитет зэрэкІэлъэгъуагъ тетэу край гъэзетэу «Комсомолец Куба-ни» зыфилохэм иредактор игуа-дзэу ар агъэнэфэгъагъ. ЕтІанэ КПСС-м и Адыгэ хэку комитет пропагандэмкІэ исекретарэу щытыгъ, Адыгэ Республикэм ылапсэхэм язэхэщэн ышхыкІэ илахышхо хишыхъагъ. Джы-дэдэм ар Волгоград хэкум ите-лерадиокомпание ипашэу щыт. Ащ кызырищэгъагъэр, джэгу зыфашыгъэ мафэр непэ фэдэу сыгу къэкІыжы. Нысэ къат-щэ зэхъум пшынуагъэр Лъэцэ-рыкІо Ким, сэ сыпхъэкІы-чэуагъ. ХъакІэхэр зыдиз щагум тызыдахъэм, Кимэ зэфаклом ыуж зыгъэлабгъэр, етІанэ нэ-мыкІ къэшхо псынкІэхэр фэлэ-пэлэсэу кырыгІаІохэу ригъэ-жыагъ. Пшынаом сызэрэдэмы-хъужыгъэр гу лъатагъэу къа-шъохэрэм ащыщхэр гъумытІы-мыщыгъэх, пхъэкІычыр сІы-зыхыгъэ Зыхъэ Заур мыщ дэ-жыым сыхыщыжыгъагъ. Ащ ыужкІэ пхъэкІычыр къэсштэ-жыгъэл.

Адыгэхэм лъэшэу тинасып кыхыгъэ КІэрэщэ Тембот фэ-дэ тхэкІошхом тилитературэ лъапсэ зэрэфишыгъэр. Хэгъэ-гум иурыс литератор лъэшхэм анахъ мыдэу урысыбзэр ащ ышІэщыгъ. АдыгабзэмкІэ ащ фэбгъэдэн шыІагъэп. Профес-сорэу Бэчыжэ Лейлэ зэрэхигъэ-унэфыкІыгъэу, «адыгэ лите-ратурэхэмкІэ КІэрэщэ Тембот художественнэ культурэр лъэгэ-плэшхом лъызыгъэІэсыгъэ нарт шыоу щыт». Ащ итворчествэ адыгэхэм яхудожественнэ гу-пшысакІэ икыоу къытлэгъэ-Іэсы.

Т. М. КІэрацэм игушхъэлэ-жыгъэ бай адыгэ пстэуми «афэгъэлэжыгъэным» пае сыда шІэгъэн фаер? КІэрэщэ Тембот илитературабзэ техыгъэ гушы-Іалъэ къыдэгъэкІыгъэныр игъо хъугъэу сэлъыгъэ. Зы лъэхъанэ горэм профессорэу З. И. КІэра-щэмрэ АНИИ-м иІофышІэхэм-рэ ащ фэдэ Іофым ыуж ихъэ-гъагъэх, ау ар ыкІэм нагъэсы-гъагъэл. А лъэхъаным институ-тым научнэ ІофышІэу Іутыгъэ-ри мэкІагъэ. Сызэрегупшысэ-рэмкІэ, ащ фэдэ гушыІалъэм адыгэ литературабзэм инаучнэ лъапсэхэр нахъ ыгъэпытэщ-гъагъэ.

Тиреспубликэ игурыт еджа-пІэхэм я 6 — 7-р классхэм арысхэм лъэшэу къащхъэпэнэу сэгугъэ филологии шІэныгъэ-хэмкІэ кандидатэу, Адыгэ пед-колледжым икІэлэегъаджэу М. Пэнэшум зэхигъэуцогъэ фа-культатив курсэу «Духовное наследие Тембота Керашева» зыфилохэр. Лъэпкыым социаль-нэ, культурэ опытуу иІэ хъугъэр лІэужхэм зэІапахыным ар фэ-ІорышІэщтгъагъэ.

АЦУМЫЖЪ Казбек.
Тарихъ шІэныгъэхэмкІэ доктор, Хъ. Андырхъуае-мыІэкІэ щыт Адыгэ пед-колледжым идиректор, Урысые Федерацием ижур-налистхэм я Союз хэт.

АДЫГЭХЭР ЗЭРЫГУШХОРЭ ТХЭКІОШХУ

хэмкІэ ззыгъэшІэгъэ нэбгыра-би джарэуштэу гупшысэщыгъ-гъэу къысщэхъу. Ар кабинет закъом имыкІэу Іоф зышІэрэмэ афэдагъэп, сыдигъуи хэгъэгум, Адыгей гупсэм къащыгъухэ-рэм агъэгумэкІыщыгъ, Моск-ва, Дон, Темыр Кавказым ащы-псэурэ тхэкІуабэмэ, тхылъеджэ-хэм афатхэщыгъ. АщкІэ щысэу къэсхыын Т. КІэрацэр Бжыхъэ-къоежыым дэт гурыт еджапІэу N 4-м икІэлэеджаклохэм зэра-фатхэщыгъэр. Мы еджапІэм ия 5-рэ класс ис Барцэ Гъэфур тхаклом исурэтэу ышыгъэр КІэрэщэ Тембот ратыжы-гъагъ. Нэужым Гъэфур про-фессиональнэ сурэтышІэ зэхъум, адыгэ тхэкІо цІэрыІом ирома-нэу «Шыу закъу» зыфилохэр исурэтхэмкІэ ыгъэкІэрэкІагъ. ТхэкІошхор Кошхъаблэ дэт гу-рыт еджапІэу N 2-м чІэсхэм афатхэщыгъ. КІэрэщэ Тембот псаузэ, ащ илитературнэ музей мы еджапІэм къыщызІауахы-гъагъ.

Комсомолым ихэку коми-тет, етІанэ Урысые обществэу «Книга» зыфилохэм ихэку орга-низация пшгъэдэкІыжэ зыхырэ исекретарэу сызыщэтыр ары тхаклохэм нахыбэу садэлэжэ-н фаеу зыхыгъэр. Адыгеим или-тератор ныбжыкІэхэм тэ ты-налэ атедгъэтыщыгъ, ахэр край, урысые, союзнэ зэнэкъокъухэм ахэдгъэлажэщыгъэх. Япрои-звениехэу кыхаутыгъэхэр мы зэнэкъокъухэм язэхэщэкІо коми-тетхэм афэдгъэхъыщыгъэх. Комсомолым ихэку комитетрэ тхэкІо организациемерэ ахэм яматериалхэм сыдигъуи ащате-

гушыІэщыгъэх. Ежэ КІэрэщэ Темботи кандидатурэхэм яхэп-лэн ышхыкІэ хэлажэщыгъ, литератор ныбжыкІэхэм яІэ-пІэсэныгъэ хагъэхъонымкІэ ишІуагъэ кыгъагІоштыгъ. Тхылъхэм яджэнхэу зикІасэхэм яобществэ ренэу Пшызэ шьо-лыррэ Адыгеимрэ ятхаклохэм язІукІэгъухэр зэхищэщыгъэх. ТхылъыкІэу къыдэкІырэ пэпчэ тытегушыІэщыгъ, литерату-рэм имафэхэмрэ итхъамафэхэм-рэ язэхэщэн чанэу тыхэлажэ-щыгъ. Библиотекэхэм яІофы-шІэхэм тыргъусэу титхаклохэм япроизвениякІэ пстэуми тик-конференциехэм тащатегушы-Іэщыгъ. «Адыгеим итхакло-хэр» зыфилохэр буклетитлоу къы-дэдгъэкІыгъагъэм джы кызынэ-сыгъэми ямэхъанэ къеІыхы-гъэп. Т. М. КІэрацэм тызэрэ-зэгыгъэм тетэу, ащ ирома-нэу «Шыу закъу» зыфилохэм тиобществэ итамыгъэ тетэу 1977-рэ илээсым урысыбзэкІэ къыдагъэкІыгъагъ. Тхылъыр зикІасэхэм афагъэшхошэным пае хэгъэгум ичІыплэ зэфэ-шхъафхэм а романым къыкІэ-лэлуштыгъэх. Ащ нэмыкІэу, лауреат хъугъэ, зыюбилей хэзы-гъэунэфыкІырэ тхаклохэм япла-катхэр къыдэдгъэкІыщыгъэх. Апэрэхэр КІэрэщэ Тембот, Ан-дырхъоу Хъусен, МэщбэшІэ Ис-хъакъ, Жэнэ Къырымызэ, Лъэ-стэн Юсыф ары зыфэгъэхы-гъагъэхэр.

КІэрэщэ Тембот ыдэжэ пчъа-гъэрэ сыхъанэу хъугъэ, ахэм ащыщ горэм къызгъэблэгъэгъэ фотокорреспондентэу Б. Устэ-къом ащ сурэт заулэу тырихы-

85-рэ зэрэхъурэм епхыгъэу ин-ститутым иІофышІэхэм сыра-гъусэу ащ шлуфэс тхылъ зэре-стыгъагъэр сыгу къэкІыжы. Джащыгъум Т. М. КІэрацэм кыгуагъэхэр зэкІэ ыужкІэ стхыжыгъагъэх. Тилитерату-рэ, тифольклор язытет, обще-ствэм тхэн Іофым еплъыкІэу фыриІэм афэгъэхыгъэу ащ кыгуагъэхэм непи мэхъанэ зэрал. Андырхъоу Хъусен ышІэ-кІэ щыт Адыгэ педколледжым щезыгъаджэхэрэм ахэр икыоу шыІэныгъэм шыпхырыщыгъэн-хэм тишыпкыгъэу ыуж тит.

КІэрэщэ Тембот ироманэу «Насыным игъогу» зыфилоу Сталиным ипремие ыужыкІэ къызфагъэшхошагъэр 1940-рэ илээсым, адыгэхэр кириллицэм зыщытехъэщыгъэхэ лъэхъа-ным, адыгабзэкІэ къыдагъэкІы-гъагъ. Бэмэ къалоужэу зэхэ-хыгъ алфавитыкІэр алэ къыра-гъэхъанымкІэ кІэлэегъаджэхэм анахыи Т. М. КІэрацэм итхы-лэу «Насыным игъогу» зыфи-лохэм анахэу ишІуагъэ кызы-рякІыгъэр.

КІэрэщэ Тембот икІалэхэу Аслъанбэчрэ Анцокъорэ ныб-джэгъуныгъэ задысиІэр бэшІа-гъэ. Ау анахэу сызыфэшагъэр комсомолым илэхъан Іоф зы-дэсшІэнэу хъугъэ Аслъанбэч ары. Гъэзетэу «Адыгейская правда» зыфилохэм ащ Іоф ши-шІэ зэхъум сэ комсомолым ихэ-ку комитет пропагандэмерэ аги-тациемерэкІэ иотдел ипашэу сыщытыгъ. НыбжыкІэхэр зы-гъэгумэкІырэ Іофыгъохэр зэхэт-фынхэм пае чыплэбэмэ пчъа-гъэрэ тызэгъусэу тащылагъ.

ЛЪЭГЪО НЭФ

КІЭСЭБЭЖЪ Къэплъан

Ахэри?..

Гъопчэжсхэу... ахэри? — тыгъурыгъужсэу загъазэ; Алахъэм ешI анахэри, гъэциныгъуаеу сагъасэ.

— Иусэ сфэхым... — цэпэхыи нIэ лъапэ исэу нэгъуц; сьд шлоф хэлъ сицIыф шапхыи? — нхъэцокъэрыкIошъ, мыуцу.

Сыфэгъужагъо сIэшъхытIукIэ ра дунаикIэм илъагэ.

ПкIэнтIэпсыр зытеты нитIукIэ оркъ шъао ра сырэнэгэ.

Ра лэшIэгъукIэр къэкIуагъ. Ра лъэхъаныкIи къэуагъ. Лъынэпсым ижъ зэкIэкIуагъ. Лъэрыгъым сит: сьд фэлъагъ?

Чъыг шъхъапэу зызыуфагъэм сэ сфэдэу шъхъар къалэтыгъ.

Зиакъыл къэкIогъу имыфагъэм, сынэгъу ихыгъэу сахэтыгъ: гъопчэжсхэу... ахэри? — тыгъурыгъужсэу загъазэ; Алахъэм ешI акIахэри, — етIани-хъай, сагъасэ.

1993-рэ илъэс

Титэмашъхъэ

нысэ тес

Чэщрэ цагум мазэр лъэплъэ: — Тэ цыI Ламкъомэ янысэ? Тыгъэр мафэм къызэкIэплъэ: — Тэ цыI Ламкъомэ янысэ?

КIали пиъаши къырагъэзых: — Дахэр ра лэгъунэ чIэс. Ныуи лIыжъи чэунэзых: — Титэмашъхъэ нысэ тес.

Сурэт тхыгъэм сызIэнещэ, — пицIыпху закъом идзогъу шыпху иIахэмэ — къэсэщэ; ышнахъыкIи — сиIын шъэогу.

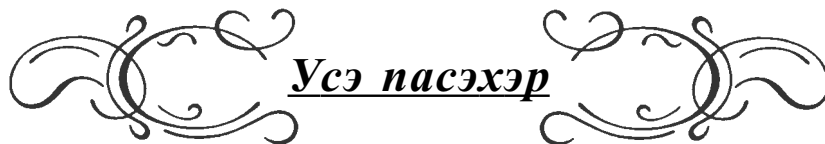
1956-рэ илъэс

Къэт зилэм

тыщыщ

БгъэзэжъыкIон, сэлэ, мам, ори птыщ. Ра къысалон-гуц: — О хэт уыщыц?

Чъыгмэ заIаты — къутэмэ пырацэх. ХэтэрыкI джагъоп — уишал къырыцэх.

Усэ пасэхэр

Ра хъамыцIыимэ бэцкIэ аутына? Оишопицэ къогъузэ тыгъэр хэтына?

Джэсхэшьо пчэгъу тет шъхъал къыдэпхэпхыи цыгъу чIыфэу нштагъи натрыф нIэстапхыи.

Хъульфыгъэ зыцIэр хъапсыпчъэм дэс. ШIункI. Нэм кIэлабэрэр тятэ идес: — Гум цунэжъмэ шъаор, кIодын.

Гугъэ зымыIэм телгъыр утын. БгъэзэжъыкIон, сэлэ, мам, ори птыщ. Зикъэт джыри ежэрэм ори уащыц.

Чылэ шъузабэр хэт къын мыухым, — ра цыIэкIэшIу икIэхъопс зэрехъакIы тхъамыкIэ хэкIыр; ар зикIэухым, сиусэ тхыгъэ къыздырехъакIы.

1953-рэ илъэс

КIэим

Нэгъой Хъао къызыкIыкIэ, чылэм ешIэ: зи шIу цыIэп; тиурамы зэкIурэ кIэйкIэ бырсырышхом гъунэ иIэп.

Пицыжъ Мосэ зэпырэхъы, ишхончыжъ цэ дэлъэу. КъэрэхъутIэ лъыр къыкIэчъы, — ауIагъа хъылъэу?

Пицыжъ Ислъами ыкIоу Моси дацхи, аукIыгъэх. Дэхэнагъо ыбгъэ осу, мыщ... цыгуабзыкIыгъах.

— Ра КIэрацым я ПицыкIанэ ышьо цытырахы, — бгъэкIэ цылыр псэоу къэнэ, — ячатэ къырахы.

... Совет хабзэм гухъэ-гужъыр къыденэ сичылэ. Ра усакIоу КIэсэбэжъыр ац фэхъугъ очылэ.

Нэгъой Хъао ыжэ къыхъэрэр ау хабзэм пелухъэ: — Ац мыгъуагъэу ошIа къыхъэрэр? — ныор сыгу дэлухъэ.

1967-рэ илъэс.

ХЪАУДЭКЪО Шыхъамыз

Жэбзэ дахэм блэр гъуанэм къырещы

Хъан-Джэрые (И. Мэщ-башI, «Хъан Джэрий», роман) ипIункIи, игъэсэнкIи, ищылэ-ныгъэкIи Къэнтатэ кIуачIэу хилъхъагъэр макIэп. Ар мыдрэми зэхышIыкIыжъэу ащ игъэсэпэтхыдэхэр, иушыйхэр, акъыл ин зыхэлъ гушыIэжъхэу къылоштыгъэхэр бэрэ ыгу къэкIыжыштыгъэх, чыпIабэми ащигъэфедэщтыгъэх: «... Уз-щыщ лъэпкъым итарихъ умышIэмэ, унэшъоу, убзакоу, удэ-гоу дунаим къыщыпхышты...»; «... АлэкIэпIэрэм лъычъэж-хэрэп, алэкIэзыгъэм лъыхъуж-хэрэп...»; «... Гум къыхъэрэ цыхъэмышIыныр щыбзэм кIэб-гъэкIын фадэ, къынэжырэр зэ-пэщцэжъынышъ, зэфэгъэ зы-хэлъым урыпсэун, урышIушIэн фадэ...»; «... Шыпкъэр ипкIыгъ-пIоми къыпшIоуцу, пIыпIр бгъэ-уцугъэ пIоми уапашъхъэ къе-фэжы...»; «... Адыгэмэ ахахъ, мэщытым кIо, ахэм тэри та-щыщ, тадэлажъэ, тишIуагъэ ямыкIымэ, тиягъэ ядгъэкIы-рэп...» — еушъыи Хъан-Джэрые.

Хъан-Джэрые иаталыкыгъэу Мэрчан лIы Iушым игу-

щылэмэ ащыщхэри щыгъуп-шэщтыгъэхэп: «... Шыпкъэми пIыI горэ хэлъ, пIыIыи шып-къэ горэ хэмылгъэу щытэп. Улымэ, тIуми альапсэ зэрэ-зэбгъэшIэшъ...»; «... Егупшыс, пшъхъэ зэпегъэкI, хэкIыпIэ зымыIэ закъор лIэныгъэ нахъ, шыпкъэми пIыIыи узыхэ-мызэгъэн дунай нэфым те-тэп...».

Джэрые лIакъом зэрэщы-щыр Къэнтатэ зыдишIэжызы, ахэр чIыпIэ къынэу зэрытхэр икIоу зэхешIыкIы, урыс-къэ-зэкъ-адыгэ зэфыщытыкIэхэр зэзэгъыныгъэ гъогум зэдыте-уцохэмэ, хэкIыпIэ амалэу шы-лэхэм алыхъухэу къызэда-гъотымэ, лъэныкъуитIумкIи зэ-рэнэхышIур къыгурылошты-гъэ. Ащ къыхэкIыкIэ ежъ ама-лэу, лъэкIэу илэхэм къызэра-хъэу, чIыпIэу зэрытхэр къыз-фигъэфедзэ, а зэфыщытыкIэ мыпсынIагъохэр нахъышIу шыгъэнхэм пае ежъ ишIошI-хэр, иеплъыкIэхэр, зыфэса-къыжъэ, зыдэгъушыIэрэ урыс-къэзэкъ пащэхэм ащыщхэм алыхъуэлэсыштыгъэ.

Джэрыехэр Гривенскэм зы-

дэхсэм, Къэнтат Матвеев ата-маныр дэгъоу ышIэщтыгъэ. Ащ Васюринскэм щыщ къэзэкъэу Паденкэм икIалэу адыгэмэ къахыгъэм икIэгъоты-жынкIэ Къэнтатэ ишIуагъэ къыгъэкIон зэрилъэкIыштыр къыдилыты, ыдэжъ къэкIуагъ. ЯзэдэгъушыIэгъу ыкIэм Къэнта-тэ ащ рилуагъ: «... Пшызэ къэ-зэкIи къызэпырахы, адыги зэ-пырашы, Григорий Кодратье-вич... Ащ фэдэ зэфыщыты-кIэ дэйхэр тазфагу дэмылгы-гъэхэмэ нахъышIугъ... Къе-жыапIэ зилэм ухыжыпIэ илэн фаеба?».

Генералэу Рафаил Август-инович де-Скаси, урыс па-чыхъэм илIыкIоу къэзэкъмэ къафигъэкIуагъэр, урыс-къэ-зэкъ-адыгэ зэфыщытыкIэхэм язытет агъэгумэкIэу, Къэнтат гошэхом ашIкIэ иеплъыкIэ-хэр зэригъашIэмэ шIоигъоу, шъхъэклафэ къыфишIэу, нэ-луасэ зыкъыфишIын гухэлъ илэу ыдэжъ къэкIуагъэм релэ: «... БгъуитIури мысэ, зэ орэу-цужых!.. Ахэм орырэ сэрэ-рэ Іэжэгъу тафэхъун тIэкIы-щтэп, зигугъу тшIырэмэ азы-

фагу пачыхъэм акъыл дэмы-хъэу уцуштыгъэ. Де-Скаси а еплъыкIэм къыдыригъэштагъ: «... Ары, ары, Канитат Асхад Гиреевна, мызэгъоу къэзэкъ-хэр, Власовым икуп, мысэ. Къэзэкъмэ къышIуашIэрэ мы-шIапхъэр зыфэдэр зицыхъэ къыстелъ пачыхъэм фэст-хышты. Ащ Iо хэлъыжъэп, тесы-убытагъ».

Къэнтат, генералым дэкIо-тэжызы, зыфэмылажэу зыгъэ-гумэкIырэр ыушъэфын ылъэ-кIыгъэп, ышъхъэ къырихыгъ: «... Цыф Iэл къытэзылорэм, хэт цышIми, дезгъаштэрэп, — мэ-къэ теубытагъэкIэ къылуагъ, — адыгэмэ къахъулIэрэмкIэ сыгу мыузын ылъэкIыштыгъэ. Урысые пачыхъэм тыкъызэхимы-шIыкIымэ, сьд сиамал, тыгу тытелункIэжыын... Укыизхэ-кIыгъэ, узщыщ адыгэхэр мыт-хъэхэу тхъагъо бгъотыгъэкIи къыпфишIэнэп».

Генералэу де-Скаси, къэ-зэкъ атаманэу Матвеевыми, нэмыкIэхэми чыжъэу плъэн, игушыIэ-гупшысэкIэ бэмэ анэ-сын зылъэкIырэ бзылъфыгъэ

Iушэу Къэнтатэ авторым къы-зэригъэлъагъорэмкIэ, шъхъэ-кIафи лъытэныгъи къыфашIы. КъыдэгъушыIэхэ зыхъукIэ, ятэ ыцIэ къыралозэ зыкъыфагъазэ, упчIэжыгъэу къаши. Ежыри ахэм атефэрэ шъхъэклафэр апи-гъохызы, адыгэ хабзэм къызэ-рэдилытэрэм тетэу апэгъокIы, регъэблагъэх, урысыбзэ къа-бзэкIэ (Гривенскэм зыдэхсэм зэригъэшIагъэ) адэгъушыIэ.

ЗыдэгъушыIэрэм елытыгъэу, ахэр зэрыт чIыпIэхэр зыщи-мыгъэгъупшэу, Iофэу агъэцакIэ-рэри къыдилытэзэ, шъхъадж тефэрэ гушыIэхэр арелэх, екIо-лэкIэ-псэукIэхэр, хэкIыпIэ амал зэфэшъхъафхэр Iофыгъо мы-псынIэхэм къафигъотын, зэфэ-хысыжъ гъэшIэгъонхэр зы-шIынхэ зылъэкIын бзылъфы-гъэ Iушэу щыт Къэнтатэ.

Джэрые лIакъом щыщхэм адэгъушыIэ зыхъукIэ, гуклэгъу ин, гуфэбэгъэ-шъэбагъэр, гу-мэкI-лыуз макъэр къызхэлъ-кIырэ гушыIэхэр, гупшысэхэр, ушыйхэр къыззэбэкIырэ екIо-лакIэр изекIуакIэхэм ахэпхъа-гъэу ахэтэлъагъо. Урыс-къэ-зэкъ пащэхэм ащыщхэм залу-кIэкIэ, адыгэ хабзэм къызэрэ-дилытэрэм тетэу апэгъокIы, ищыкIэгъэ шъхъэклафэри апе-гъохы, ау зыщыщыкIагъэм чыламер къызыыхырэ те-убытэгъэ-пытагъэр къызхэщы-рэ гушыIэ лъэшхэри арилонхэ елъэкIы.

ЛЪЭГЪО НЭФ

ТИЭШЪУ Азэдин

Тилъэпкъэгъу тхаклохэу IэкIыб хэгъэгумэ
ащыпсэхэрэм кытфатхыхэрэ

КIэлалэхэр зыгъэллэрэ гъэ-мэфэ чэщ мээгъо дахэр кы-хьагъ. КIэлэ заулэ зэрэгъоипIэм шызэдеуси, шъэогухэу кыдэмыкыгъэхэр кырагъэ-гушIунхэу яшхы макъэ дыра-гъэхьыгъэ, урамым тыхьагъэх. Нахъ чъэпхыгъэ заули нэмыкI уцупIэ шызэлукIагъэхэу сэмэр-кызу фэдэу ныбэм игугъу ашIы-зэ, еджапIэм ихатэ анаIэ тыра-дзи, Мамэт ащ хъхьанэу кыра-гъэкIыгъ. Адрэхэм пэсакIор агъэплъэхьунэу зэдаштагъэ.

Ежъэх, хатэм пэблагъэу щыт псынэм зынэхэм, хъу-раеу ащ кыгъэуцокIыгъэ хъа-кыуашьохэм ащыщ кыотIыс-хъэх, дэлугагъэх, заплъыхьагъ. Лулэрэ Былэрэ кыахъкIых, футбол джэгупIэу хатэм ыбгъу-кIэ щылым кIох, зэцIацIэхэ ыкIи зэаохэ фэдэу ашIыгъэ, куо-хьау кыалэтыгъ. ЕтIанэ кыагъэ-зэжы: «УхъуамакIор пэскIэ ты-гугъэрэп» Былэ кыIуагъ.

Хатэм кыеклокIырэ гъучIыч панэм Мамэт ищыгъынхэр шIомынэнхэу кызыщыхх, кыаритыгъ. Нэужым чэум пхы-рышши, хэтэрэпIэхэу помидор, нэшэбэгъу зыфэпIощтхэр зыдэ-щылэ лъэныкъомкIэ кIошъагъэ.

Мыдрэ кIалэу кынагъэхэм кIэлэгъу бзэджагъэр аныбэ те-кIуи, щыгъынхэр кыапхьота-гъэх ыкIи зэлукIажьыпIэм мы-клохэу нэмыкI тIысыпIэкIэ агъэ-загъ. Мамэт хатэм кыыздэкIы-жъэу ищыгъынхэр зымылгъэ-гъухэкIэ зэрэзекIощт шIыкIэр хэти зэрэшIошIэу кыIуатэмэ зэрэгъэхьыгъэ, IукIотыгъэх.

КIэлэгъум ишэйтан

Рассказ

Иалъмэкъыр Мамэт кы-ушы, псау-таоу хатэм кыхъп-шыжыгъ, ау кызыдэкIуагъэр нэки-псыкI. «Сигъусэхэр ныбэм кыфыжыных» ылуи, ымыгъэ-пахэу дэпкъ жъаум чIэтIыс-хьагъ. Джэнджэш ыгу кыхъ-фэ яжагъ. ЕтIанэ шIу зэрэщы-мылэр кыгурылуи, «ахэм сэ язгъэлъэгъун» ылозэ, помидо-рыр ышхыгъ, нэшэбэгъури ащ кIэлэгъэкIуагъ, адрэ ылыгъ-хэми ахэшхыхьагъ.

Сыдэу щытми, игъусэхэм ягуауи «кыафэстыгъугъэм се-тыгъожьы» ыломэ, кIэшхып-цIыкIыгъ, ыныбэ из ышIыгъэ кыодыеу пскэулу макъэ кы-зэлум, зэрэпIанэм пае ыпсэ Iузыгъэу а лъэныкъомкIэ пIа-гъэ. Ау кыахъохэрэм ежъыр зэрэшIомылофыр зельэгъум, ыгу псэфыжыгъэ.

Игъусэхэу ищыгъынхэр зы-лыгъхэр кызырэлумыхьажьы-хэрэм ыгъэгъум-тIымэу шысы-зэ, лъэмакъэхэр ытхьахIумэ кызыредзэхэм, кыогъум кыо-плъыгъ. Джы инэшлэгъу кы-ридагъэм ыгу нахъ Iаеу кы-зэкIыгъэплъыхьагъ. Мызыгъэ-гум ар щыд пэфъу кыычIэ-кIыгъ ыкIи пэшъушъозэ, кы-кIолагъ. Ежъ гужыгъэу щы-дыр Iуифи, кIалэмэ яжэу за-улэрэ джыри шысыгъ. Нэужым кIышъо пIанэр чыIэ кыалэ зэхъум кыежъэжыгъ. Чэфын

фыжъ ещэкIыгъэм фэдэу кы-лэгъорэ мо кIалэр гъогу зэхэ-кыпIэм кызырэтэхэу ошIэ-дэмышIэу зылушIэгъэ хуль-фыгъэр кыкIыгъащити, сыгу-сыбгъэ ылозэ кIыригъэлагъ. Ежъ Мамэти ыпсэ Iузыжы-гъэу етIысэхыгъ, тIэкIу зыкы-шIэжыфэкIи шысыгъ. «Бэла-хъэ зытемыфэныр сыдым зэ-рифэра?» ылозэ кызытэджыж-ми, цIагъэм зэрилыгъыгъ ыкIи ыгу итеомакъэ зэхэзымых шы-мылэу кышIошIыгъэ, гузэжы-гъукIэ кыежъэжы, зыми зэри-мылгъэгъушIым пылгъэу зыгъэ-былгъэ, ядэжъ кыэсыжыгъ. Макъэ ымыгъэлу шIоигъоу фэсакыпIэзэ пхъэ кылапчъэм еIункIыгъ. Ау зытешыныхъэр дэдэр хъугъэ, «кыу-кыуку» ылозэ кыэлэпчъэжы кыIу-кIыгъ. Унэм ихьажьы зэгъо-лбыжым, псыфалIэ зэрэлIэ-рэм нахъ хэмылгъэу чыен ымылгъэкIэу кызыщыкIошъи, пыт ихьагъум Iут псы кыошы-ным екIугъ. Ау ешъогуу имы-фэзэ ятэ ымакъэ кыелугъ:

— О кIалэр, сыда зепфэхэ-рэр? Модэ кIуи, уянашым кы-лбыплъ. НахъышIу хъугъэмэ, уяна кыэжъэжъ.

НахъыбэкIэ ятэ кыIуымып-

чыхъаным пае гуIэзэ ышъхъэ унэм кыырихыгъ. «Сыдэу ны-чэпэ чэщ огъурцыза» ыломэ, тхьаусыхъэ кыэсымэджэгъэ янэшым гужгъэн филгъэгъоу зыдаIофтагъэм нэсыгъ. Шъхъа-ныгъупчъэм зылохъэм, макъэу кыелугъэм ыгу кыгъэкIодыгъ. Ащ кыгъэгэнэшхъэгъэу пчъэ-лупэм Iухъэгъэ кыодыеу, нэпсыр ынэмэ кыахъажьыкIэу янэ кыекIуалIи кыырилуагъ:

— А Мамэт, пчыхъэ ре-ным тэ ушыла?! Зи имыла-жъэу Умэрэ тхьамакIэр дэки, шъхъащыхъу кыдэхъажьыгъ.

— Сыда кыеузырэр?!

— Ар тэ тшIэна, сикIал, ежъ дэдэми ышIэрэп.

Ным ыгъэзи блыным екIугъ. Ау мызагъэу кIуи, Умарэ шъхъащыуцагъ, зэхэпх-зэхэ-мыхъу зыгорэхэр кышпчыгъэх, зыпхъарищайи, ынэгъу Iэ ши-фэзэ епцагъ.

Шъэогуэм ясэмэркъэу го-мылу Мамэт имыгугъужъэу, унэм кытэджэгъэ гузэжыгъум лъапсэу фэхъугъэр кышIэн ымылгъэкIэу пчъэлупэм Iут. Янэрэ янэшымхъумрэ лъэлон-тхьаусыхъыпэр зэпамыгъэу унэ джэхашъор зэрэракIуырэм, янэшым ягуащэ гум дэхъыкIэу бгъэгум кыфэмылуатэрэр на-пэм кылуатэзэ икIэу кызыри-хъажьырэм алъэплъэ. ЕтIанэ фэмыщылэжъэу Мамэт Умарэ

ыпхъу нахъыжъэ зыфигъэзи еупчыгъ:

— Сыда тынашым илажъэр, Куаку?!

— Шэйтаныр кыгоуагъэу аIо...

— Тыда кызыщегъоуагъэр?

— Сянэшхэм адэжъ шыса-кIо кIозэ, Чамыхъу ихэтэ пакIэ гъогу зэхэкIэу иIэм шыфэзыгъ.

Мыщ дэжъым Мамэт кы-гурылуагъ янэ зигугъу кы-шыгъэ «шэйтаныр» ежъыр арэу зэрэщытыр. Джы ышIэ-щтыр ымышIэу, лажъэр кы-зыпыкIыгъэр арилошIтмэ е-ушъэфмэ нахъышIушIтмэ ымышIэу егупшысэу фежъагъ. Тырымьубытгъэу зэупчIы-жыщтыгъ: «Ясэрэлуа, ясэрэ-мылуа?» Ащ пэшIуекIоу нэ-мыкI макъэ шъэфкIи зэрило-жыщтыгъ: «Делэ ухъугъа, япIокIэ хэтэ кыодэлугъыгъ?» ЦIагъом янэшыр IуихынкIэ мэщынэ, ау кыдымышIэрэр ригъэшIэнкIэ тегушIухъэрэп. ДжаушIтэуэ кыэшъхъаукуи, IучъыикIыгъ. Ау зыгъэпсэ-фыгъо имыфэзэ янэ кытеулуи, макъэ шъабэкIэ кыырилуагъ:

— А Мамэт, тыгъэм икы-кыокIыгъо дах, кIожьы чэмхэм алъыплъ.

Къэушыгъэ-кыэмыушыгъэ фэдэу кызышIотIысхьы, янэ-шым кIэлупчIагъ, итеплгъэкIэ нахъышIу хъугъэ фэдэу кы-щыхьагъ. ЗыкыиIэти фышхъэ-мэ, ынэхэр ылотыхъэзэ чыем ригъэзыгъэу кыежъэжыгъ.

Тхыгъэм Iоф дэзышIагъэр
ХЪУРМЭ Хъусен.

ШЭКИО Абрек

Къангъэбыль

Къангъэбыль,
Былъ-быль!
Нэр сэлIыцIэ —
Ини цIыкIуи
Шъхъадж упакIэ
Зегъэбыль!

Куандэм акIыб
Батыр кIитхъугъ.
Байзэт зышIыгъ
Унэ кыогъу.
Мурат благъэ —
Къакъыр нэлу.
Iуашъхъэм
Шыхъам дэчъэягъ,
Алый машэм зыридагъ!

— Ицхур! — дэпкъым
Щэ сьтеуагъ,
Шъхъачъэ-псачъэу
ЗэкIэ есфыжъагъ.

СакIэмыхъэу
Къалъысчыхъэзэ
Сагъэпшыгъ —
Ауцтми,
Къангъэбыльыр
ДжэгъукIэ шIагъу!

Къангъэбыль,
Былъ-быль!

Шъхъадж упакIэ
Зегъэбыль!

Пчэдыжъ тыгъ

ЗэкIэм апэу
Тыгъэр кыэуцыжъы.
Чыгышъхъапэм,
Чышъхъэм зыхешIэжъы.

Иошъхъэ благъэм
Чэфэу кыицэнэфы.
Гужгъо шIагъэм
Изытет кыегъэнафэ.

Чэм Iэхъогъур
Хъурыхъуэзэ лъэкIуатэ.
Огу шагъор
Хъуаоу зэлъекIоты.

ЗэкIэм апэу
Тыгъэр кыэуцыжъы.
Ащ игуапэу
Имафэ педзэжъы.

Къурамбий

Тхъу, шъоуцыгъу ыкIи хъаджыгъэ —
Нанэ ахэр зэхилъхъагъэх.
ЗэлIушIэмэ, зэкIуитэзэ,
Зэхъагъэ — джы фыжъыбзэу.

КъэсшIагъ: нанэ тигъэтхъэщт —
Къурамбий ащ тфигъэжъэщт.

Лагъэм изы кытфийшIыщт,
Быни хъаблI аIукIэщт.

Къурамбий — адыгэ шхын,
Iанэр ащ кыыгъэдэхэн!

ПсынэкIэчъ

Iофхэр тилэу шъофым тыхъэмэ,
ПсынэкIэчъым: «Къэблагъ!» — еIо.
Псы тыфаеу ащ тылхъэмэ,
Жъгъын-жъгъычэу орэд чэф кыелэ.

Къаргъо, Iэшул псынэкIэчъым ипс —
ПсэпашI, тегъэуцъылатэ.
Тпкъынэлынэ рычъэрэ нэфыпс,
Зылуфэрэм ыгу еIэты.

Жъыр
орэкъабзэ

Зыцыфэе чIыпIэм жъыр кыкыльэты,
Ощхъыцэ тIкIонсхэр ащ егъэлъатэх.

КIэлэцIыкIу усэхэр

Къелъы, зэныбжъэу чыгъхэр зэлъежъы,
Гу кылыамытэу зегъэбыльыжъы.

Чыгъ бэу кыэдгъэкIмэ, жъыр егъэкъабзэ,
Бзыу орэдыр огу ехъарзэ.
Чыльэр дгъэдахэмэ, жъыр зэкIэкIэщт,
Цыфи псэушъхъы жъы Iэшул кыэтэщт.

Жъыр чыIэу, стырэу огу илэкIагъ,
Шъабэу, самбырэу тэ ар тицыкIагъ.

ПцIахъохэр
зэдэлэжъых

ЯтIэм хэшIыкIыгъэу пцIэшхъо набгъор
ТпхъэшъхъэкIэ жъгъырбэу кIэгъэпIагъ.
Сыдэплъыемэ, алу цIыкIухэр жабгъоу
ПцIэшхъо цырхэр набгъом илэкIагъ.

Ежэх ахэр кыэбыбыжъэрэ янэу
Ашхыщт Iусыр ренэу кыафэзыхъэрэм...
Слъэгъурэр шIагъу — блэ дэпшые инэу
Лъэой кIыхъэу дэпкъым еусэгъэм...

Мары кыэсыжъыгъ пцIэшхъо анэр,
Ау ар гуIэзэ псынIэу IобыбыкIыжъы...
Къегъэзэжъы кIыгъоу пцIэшхъо отэр —
Еулухъэзэ, блэм кIырагъэтхъужъы...

Джар яшIыкI пцIахъохэм — зэдэлэжъых,
Щырхэм запагуадзэ — кыагъэнэжъых.

ТЕАТРЭР

Зэкьюуцорэм инасын зыделъэгъужьы

Зэкълэыкюу зы спектаклэр гъогогъуиплэ артистхэм кьагъэлъэгъуагъ. Еплъыгъэхэм агу зэрэрихыгъэм тыщыгъуаз. Тэ зэгъэпшэнхэр тшыхэзэ, театрэмрэ щылэныгъэмрэ зэрэзэпхыгъэхэм тыкытегушылэ.

Тыркуем идраматургэу Тунджер Джудженоглэ ипъесэ те-хыгъэ спектаклэу «Лавинэр» Москва щыпсэурэ режиссерэу Родион Букаевым Мыекъуапэ щигъэуцугъ, урысыбзкълэ кьашы. Хэушъафыкыгъэу урысхэм, адыгэхэм, нэмыкълэпкъхэм афэгъэхыгъэу спектаклэр режиссерым ыгъэпсыгъэп. Арышъ, гупшысэу щыпхырищырэр дунаим тет лъэпкъ пстэуми зыфахыжыгъэми, зи мыхъун хэтлабгорэп.

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театрэу Цэй Ибрахимэ ыцлэ зыхырэм иартистхэр ащ фэдэ спектаклэм зэрэхэлъагъэхэм

имэханэ осэ ин фэтшы. Сабыир кызыфэхушт бзылфыгъэм ироль кьэзышлырэ Батыжъ Фатимэ, ащ ишъхэгъусэ, ролыр Кьэбэхэ Анзор кьешы, нэмыкълэ артистхэм уяплызэ, щылэныгъэр нэгум кыкълэуцо. Ахэр чыплэу зэрытхэм ори уифэмэ узэрэкълэуцт шыкълэхэм уягупшысэ.

Гоцэ нахыжыым

ироль Зыхъэ Мэлайчэт кьешы. Ил нэмыкълэ бзылфыгъэ лъыкълэу зырегъажьэм зыфигъэгъусагъэп. Унагъом кырищ-лэжыным пае хэ-кълэпкъ кыгъотыгъ — сымаджэ хъугъэу, ылакълэу теуцон ымылэакълэрэм фэдэу ишъхэгъусэ зыригъэлъэгъугъ, нэмыкълэ хьоршэрыгъэхэр зэрихыгъэх.

Зы унагъом лэужич щызэдэпсэу, зэкълэми шъхэгъусэхэр ялэх. Зэгуремы-лохэу, унэр зыгъэ-кьэбзэщтыр елагъэр зытхакълэжыщтыр язэрэмыгъашлэу нысэмэ бырсырхэр кьапкълых. Арэу щытми, нысэ анахыкълэу са-

быир кызыфэхуштыр унагъо имыхъэзэ зэкълэ дэхэр кыхафэщтыгъэхэу алыты, агъэпшы-нэнэу, чым члатлэнэу кьуаджэм ипащэхэр фежыагъэх. Гъэшлэ-гъоныр а уахътэм унагъом ис нысэхэр, нэнэжъ-тэтэжъхэр зэрэ-зэкьюуцагъэхэр, анахыкълэми лэпылэгъу фэхуэхэ ашлонгъоу икьин зэрэдагъыгъэр ары.

Устэкълэ Мыхъутар, Зыхъэ Мэлайчэт, Лыунэе Асыет, Ацу-мыжъ Нурбий, Батыжъ Фатим, Кьэбэхэ Анзор, Зыхъэ Заурбий, нэмыкълэ артистхэу ролхэр кьэ-зышлырэмэ уадэлэуэ, уяплызэ спектаклэм псэ зэрэпытым гукълэ узыхещэ. Нэпсыр артистхэм ямызакъоу, залым члэхэми кьа-хыми, ащ фэдэ спектаклэхэр тищыклагъэхэу тэлъытэ.

Сурэтхэр спектаклэм кьы-щытырахыгъэх.

ИСКУССТВЭМРЭ ЗЭНЭКЪОКЪУХЭМРЭ

Тульскэм щагъасэрэмэ тагъэгъушлэ

Дунэе фестиваль-зэнэкъокъоу «Хрустальное сердце Мира» зыфилоу Краснодар щыкълэуагъэм псэуплэу Туль-скэм искусствэхэмкълэ икълэцълэу еджаплэ щагъасэхэр хэлэжыагъэх. Фортепианэмкълэ кьыдежыуэхэзэ орэ-дыр кьэзылогъэ Даниил Гаркуновым шлухафтын шъхалэу «Гран-при» зыфилоуэр, «дышъэ» кубокыр кьыфагъэшъошагъэх.

Фестиваль-зэнэкъокъум изэхэ-цэнкълэ зылашлэрэ Владимир Спи-ваковым культурэмкълэ и Фонд ишлуагъэ кыгъэкълэуагъ. Дунаим щыпсэурэ кълэцълэуэхэр иску-сствэм иамалхэмкълэ нахэ зэгъэблагъэ шлыгъэнхэм, культурэмкълэ шэн-хабзэу хэгъэгу зэфэшъафхэм ялэхэм ныбжыкълэхэр афэгъэ-сэгъэнхэм, сэнаушыгъэ зыхэлъ еджакълэхэр кьыхагъэщыхэзэ, лэ-пылэгъу афэхъунхэм зэхэщакълэхэр пылтых.

— Тэ, кълэзегъаджэхэм, ащ фэдэ фестивалхэм мэхъэнэ ин ятэ-ты, — кьелуатэ Адыгэ Республи-кэм изаслуженнэ артистэу Шъхэ-бэцэ Сыхъатбий. — Иофшлэ-кълэшлоу тилэм кыкълэуцлэх, кълэ-еджакълэхэм щысэ афэхуштыр

ятэгъэлъэгъух. Фестивалым зы-фэдгъэхэзырзэ, зэнэкъокъум хэ-лэжэщтырэм Иоф адэтэшлэ. Кълэ-еджэкълэ дэгъумэ анахэ дэгъужь-хэр кьахэтэхых. Тульскэм иску-сствэхэмкълэ икълэцълэу еджаплэ идиректорэу Елена Щурко фести-валым тыхэлэжыным фэшлэ зэхэ-цэн Иофыгъохэр дэгъоу тфигъэ-цклагъэх.

Зэнэкъокъум шлэныгъэу кьы-щагъэлъэгъуагъэм уасэ фэзышлы-гъэ купым искусствэм щыцлэры-лохэр хэтыгъэх. Виктор Розиныр кълэзегъаджэ кьэралыгъо универ-ситетэу Москва дэтым ифакультет идекан, профессор. Аида Гайна-новар, Вячеслав Беляковыр, Григорий Гладковыр, Анатолий Заикиныр искусствэм щызэлъа-

шлэх, щыгъуцлэхэр кьафаусыгъэх.

Тульскэ еджаплэм зыщызыгъэ-сэрэ Даниил Гаркуновым кълэ-егъаджэу Лилия Хомутовар форте-пианэмкълэ кьыдежыуэу, Шуберт ыусыгъэ орэдэу «Форелыр» фести-валым щигъэжытынчыгъ, шлу-хыафтын шъхалэр кьыфагъэшъо-шагъ. Анастасия Локтиенкэм ятлонэрэ чыплэр кьыдихыгъ, зы-гъасэрэр Т. Горда.

Ансамблэм хэтхэу Диана Сте-панян, Любовь Тирановам, Нина Остапенкэм апэрэ степень зилэ тхылыр, «дышъэ» кубокыр кьа-фагъэшъошагъэх. Еджакълэу Ана-стасия Тимошенкэм, Снежина Ба-бик апэрэ чыплэхэр кьыдахыгъэх. Лъэпкъ музыкальнэ лэмэ-псымэ-хэмкълэ орэдышъохэр кьегъэло-гъэнхэмкълэ пшынаоу Никита Ма-линым, кълэзегъаджэр Т. Москви-чева, гитарэмкълэ кьэзыгъэлогъэ Ирина Дадоновам, кълэзегъаджэр О. Овсиенко, апэрэ чыплэхэр кьа-фагъэшъошагъэх.

Язакъоу орэд кьэзылуагъэхэм Даниил Гаркуновыр, Анна Ходо-товар, Галина Ковшевная, Ана-стасия Волкова шлукълэ кьахэщы-гъэх, щыгъуцлэхэр кьыдахыгъэх. Адыгэ Республикэм изаслуженнэ

артистэу, Кавказ шьолтырым иды-шъэ микрофон кьызыфагъэшъо-шагъэу Шъхэбэцэ Сыхъатбий ахэр регъаджэх. Орэдылохэу Да-яна Торосян, Цэй Беллэ, Ксения Волынская апэрэ степень зилэ щыгъу тхылыр кьаратъжыгъэх. «Дунэе фестивалым икълэзегъэ-джэ гъэшлуагъэх» зыфилоуэр щыгъ-хуцлэхэр К. Сафарянэр Т. Гордэрэ кьафаусыгъэх.

Сурэтым итыр: **Шъхэбэцэ Сы-хъатбий ыгъэсэрэ Даниил Гар-куновыр фестивалым хэлэжэ.**

*Нэкълэбгор
зыгъэхэзырэгъэр
ЕМТИЛЪ Нурбий.*

Зэхэзыщагъэхэр:

Адыгэ
Республикэм
лъэпкъ Иофхэмкълэ,
лэпкъ кьэралхэм
ащыпсэурэ
тильэпкъэгъухэм
адырлэ
зэпхыныгъэхэмкълэ
ыкълэ кьэбар
жъугъэм
иамалхэмкълэ
и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стьянскэр, 236

**Редактор
шъхалэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редактор
шъхалэм
иапэрэ гуадзэр
МЭШЛЭКЪО
Саид**

**Редактор
шъхалэм
игуадзэр —
пшъэдэкълэжъ
зыхырэ
секретарыр
ХЪУРМЭ
Хъусен**

**Редакциер
зыдэшылэр:**
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкълэжъ зы-
хырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхъаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хэутын Иофхэмкълэ,
телерадиокъэтын-
хэмкълэ ыкълэ зэлъы-
лэсыкълэ амалхэмкълэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэлоры-
шлэп, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
4010
Индексхэр
52161
52162
Зак. 131**

Хэутыным
узщыкълэцхэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
Зыщыкълэцхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00